

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича**

**ПРАКТИКУМ З ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
(особлива частина)**

Практикум

**Чернівці
Рута
2004**

ББК: 67.304 я 7+ 67.304.7 я 7

Ц 58

УДК: 347 (07) + 347.61 /.64 (07)

Друкується за ухвалою редакційно-видавничої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Рецензенти:

Процьків Н.М., Никифорак В.М.

Ц 58 Цивільне право України (особлива частина): Практикум з цивільного права (особлива частина) / Укл.: доц. Никифорак В.М., доц. Процьків Н.М. – Чернівці: Рута, 2004. – 50 с.

ББК: 67.304я7+ 67.304.7я7

УДК: 347 (07)+347.61 /.64 (07)

© Процьків Н.М., Никифорак В.М., 2004

© Видавництво “Рута” Чернівецького
національного університету, 2004

Тема 1: *Цивільно-правовий договір*

1. Поняття та значення цивільно-правового договору. Функції договору.
2. Свобода договору.
3. Зміст і тлумачення цивільно-правового договору.
4. Види цивільно-правових договорів.
5. Поняття попереднього договору та його відмінність від основного.
6. Особливості публічного договору та договору про приєднання.
7. Порядок укладення цивільно-правового договору. Поняття та ознаки оферти і акцепту.
8. Дія договору. Момент вступу в силу договору.
9. Форма та державна реєстрація цивільно-правового договору . Наслідки недотримання простої письмової та нотаріальної форми договору.
10. Підстави, порядок і наслідки зміни та припинення цивільно-правового договору. Розірвання цивільно-правового договору за спільною згодою сторін і за вимогою однієї із сторін.
11. Особливості порядку укладення господарських договорів.
12. Порядок укладення біржових угод.
13. Порядок укладення договорів на аукціоні і за конкурсом.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. – К.: АТІКА, 2003.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – №49-50.
3. Господарський процесуальний кодекс// Відомості Верховної Ради. – 1992. – №6. – Ст.56.
4. Закон України “Про заставу” від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №47. – Ст.642.
5. Інструкція “Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”. Затверджена наказом Міністерства юстиції України від 18 червня 1994 р. № 18/5 // Українська Інвестиційна Газета. – 2002. – №37.

Спеціальна література:

1. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга первая. – М.: Статут, 1999.
2. Зобов’язальне право / За ред. О.В.Дзери. – К., 1998.
3. Романец Ю.В. Система договорів в гражданском праве. – М.: Юристъ, 2001.
4. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Суд задовольнив позовні вимоги Соколової до банку “Глорія” про виконання зобов’язань за договором валютного банківського вкладу.

Суд встановив, що позивачка у відповідності з угодою про уступку вимоги, укладеною між нею і громадянкою Седовою, набула право вимоги виконання зобов’язання на свою користь за договором банківського вкладу. Позивачка звернулася до банку з проханням здійснити їй виплату за договором до закінчення строку його дії на підставі п.2 договору, який передбачає право вкладника достроково витребувати передані банку грошові кошти до закінчення строку дії договору.

***Питання:** яким чином повинні виконуватись зобов’язання за договором? Чи правомірне рішення суду?*

№2. ТОВ “АРС - Забезпечення” уклало з Ємельяною і Ємельяновим угоду купівлі-продажу належної їм на праві спільної сумісної власності квартири з умовою довічного утримання і проживання. У відповідності з умовами договору ТОВ зобов’язувалось пожиттєво утримувати подружжя у зв’язку з їх непрацездатністю за віком і станом здоров’я, забезпечувати харчуванням, одягом, доглядом і необхідною допомогою, залишити в їх пожиттєве і безоплатне користування квартиру, а також нести витрати, пов’язані з ритуальними послугами.

Через 2 місяці Ємельянов захворів. Потрібна була медична допомога, і Ємельянова звернулася до ТОВ з проханням знайти спеціалізовану кардіологічну медичну установу і відвезти його туди на консультацію. Дане прохання ТОВ не виконало.

Через кілька днів Ємельянов помер. Ритуальні послуги ТОВ оплатити не відмовилось, але, посилаючись на тимчасові труднощі, просило зачекати Ємельянову виплати.

***Питання:** за якими підставами даний договір може бути розірваний?*

№3. Грачов домовився з Беловим про те, що він відремонтує кухню в квартирі Белова протягом 5 днів. Белов звільнив кухню від меблів і приготував приміщення до ремонту. Проте Грачов, отримавши більш вигідніше замовлення, до ремонту кухні в вказаний термін не приступив. Зустрівши Белова, Грачов пояснив йому ситуацію, що склалася, і запропонував забрати у нього безоплатно підготовлену для ремонту фарбу, лак, плитку і раковину для миття посуду, вважаючи, що після цього їх відносини за договором підряду припинилися.

Белов забрав все запропоноване Грачовим. Але через деякий час, не знайшовши підрядника, почав вимагати від Грачова виконання підрядних робіт за обумовлену початкову винагороду. Грачов вимогу відхилив, вважаючи, що вони домовилися про припинення договору і що він передав Белову в вигляді відступного перелічені матеріали.

***Питання:** хто правий в даному спорі?*

№4. Михайлов, розбираючи майно свого померлого батька, знайшов розписку Грішина про те, що той взяв в борг у батька Михайлова значну суму грошей для придбання холодильника і зобов'язується повернути борг протягом 4 років. Термін погашення боргу ще не закінчився. Михайлов, як спадкоємець батька, почав вимагати від Грішина повернення боргу. Проте Грішин проти цього заперечував, вважаючи, що він не повинен виконувати обов'язки по цій розписці, так як батько Михайлова, будучи вдячним Грішину за увагу і турботу про нього під час хвороби, сказав, що він може не повертати йому гроші, взяті на придбання холодильника.

***Питання:** хто правий в даному спорі?*

Тема 2: Договір купівлі-продажу

1. Поняття договору купівлі-продажу.
2. Істотні умови договору купівлі-продажу.
3. Форма та порядок укладення договору купівлі-продажу.
4. Сторони у договорі купівлі-продажу.
5. Момент виникнення права власності у покупця.
6. Права та обов'язки сторін у договорі купівлі-продажу.
7. Відповідальність продавця за недоліки проданої речі.
8. Особливості купівлі-продажу нерухомості.
9. Особливості купівлі-продажу товарів в розстрочку.
10. Особливості укладення договорів купівлі-продажу на біржах .
11. Особливості укладення договорів купівлі-продажу при приватизації.
12. Особливості купівлі-продажу в зовнішньоекономічному обігу.

Скласти договір купівлі-продажу:

- 1 група - Договір купівлі-продажу партії товарів
- 5 група - Договір купівлі-продажу товарів у розстрочку.
- 3, 6 група - Договір купівлі-продажу жилого будинку (квартири).
- 2, 4 група - Договір купівлі-продажу державного майна шляхом приватизації.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. – К.: АТІКА, 2003.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №3-4.
3. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №1.
4. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №31. – Ст. 268.

5. Закон України “ Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №29 (з наступними змінами).
6. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” від 15.05.1996р. // Урядовий кур’єр, 1996. - № 157-158 (нова редакція).
7. Закон України “ Про товарну біржу” від 10.12.1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 10.
8. Закон України “ Про власність” від 07.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №20. – Ст.249, Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №13.
9. Закон України “ Про підприємництво” від 07.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №14. – Ст.168.
10. Закон України “ Про ціни і ціноутворення” від 03.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1990. – №52.
11. Закон України “Про приватизацію державного майна” від 04.03.1992. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №24.
12. Закон України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” від 22.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №5.
13. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів” від 12.04.1996 р.
14. Правила продажу непродовольчих товарів. Затв. Наказом Міністерства зовнішніх економічних зв’язків і торгівлі від 13.03.1996 р.
15. Венская конвенция о договорах международной купли-продажи 1980 г.
16. Правила торгівлі у розстрочку, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 1.07.1998 р. // Офіційній вісник України. – №27. – 1998 р.
17. Правила ІНКОТЕРМС 2000 р. // Урядовий кур’єр. – №63, 68. – 2002.

Спеціальна література:

1. Косинов С.А. Гарантийные сроки и сроки защиты прав потребителей. – Х., 1998.
2. Кагал Т. Законодавство про захист прав споживачів у сфері якості товарів у системі законодавства України. // Право України. – 1998. – №8.
3. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М. Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі.

№1. У зв’язку із довготривалим закордонним відрядженням Соколов вирішив продати меблевий гарнітур. Соколов домовився з Петровим, що той купить всі меблі і забере їх через 10 днів (після закінчення ремонту в його новій квартирі). Боячись, що Соколов може продати речі комусь іншому, Петров наполіг на тому, щоб договір був укладений письмово. В договорі сторони вказали, що Петров стає власником меблів з моменту укладення договору. Крім того Петров вручив Соколову завдаток в розмірі 1000 грн., а решту грошей обіцяв передати через 10 днів, коли він повинен був отримати від

Соколова речі. Однак через 10 днів Петров не зміг прийти за речами, оскільки був хворий. Ще через 2 дні в результаті необережного поводження 15-річного сина Соколова з електроприладом в кімнаті, де знаходилися меблі виникла пожежа і всі меблі стали непридатними. Петров дізнавшись про те, що сталося почав вимагати від Соколова повернення завдатку. Соколов був проти цього, вимагаючи в свою чергу передачі йому Петровим недоплаченої грошової суми, оскільки речі, які загинули належали в силу договору Петрову.

***Питання:** Як вирішити цей спір? До кого, до Соколова чи його сина повинні бути звернуті вимоги Петрова?*

№2. Універмаг продав Беляєву піаніно з зобов'язанням доставити його на квартиру покупця. При перевезенні автомобіль потрапив під сильний дощ, піаніно намокло і було пошкоджено. Покупець відмовився прийняти доставлене йому піаніно і почав вимагати повернення грошей чи доставки іншого справного інструменту. На свою заяву Беляєв отримав від адміністрації універмагу відповідь, в якій вказувалося, що Беляєв після того як вибрав в магазині піаніно і заплатив за нього гроші, став його власником і тому сам повинен нести наслідки пошкодження інструменту від випадковостей. Беляєв звернувся з позовом до суду. В позові він просив стягнути з універмагу вартість піаніно або взамін надати йому холодильник нової моделі, що поступив у продаж. Універмаг з свого боку просив суд зобов'язати Беляєва прийняти куплене ним піаніно.

***Питання:** коли виникає право власності у покупця при продажі речі з зобов'язанням доставки? Які наслідки наступають у випадку відмови покупця прийняти придбану річ чи оплатити її вартість? Чи має Беляєв право відмовитись від прийняття доставленого піаніно і вимагати повернення грошей чи заміни піаніно холодильником?*

№3. Взимку Григор'єв купив у Чайкіна дачу. Коли в травні він привіз на дачу свою сім'ю, то виявив, що в двох кімнатах оселився Суворов із сім'єю. Суворов заявив, що літом минулого року він уклав з Чайкіним договір оренди двох кімнат в дачному будинку строком на п'ять років і заплатив наперед всю орендну плату, хоча письмового договору з Чайкіним немає.

Григор'єв звернувся з претензіями до Чайкіна але останній заявив, що Григор'єв знав про те, що Чайкін систематично здавав дачу в оренду. Крім того, як він зрозумів, Григор'єва цікавило оформлення правоустановчих документів на будинок, а користуватись дачею він не збирався, оскільки постійно проживає з сім'єю за кордоном. Григор'єв звернувся за допомогою до адвоката.

***Питання:** які роз'яснення повинен дати адвокат?*

№4. Клімова придбала в магазині телевізор. Через 20 днів після купівлі телевізор вийшов з ладу. Клімова звернулася з вимогою замінити телевізор, посилаючись на

наявність в магазині телевізорів цієї моделі, а також на своє небажання усувати несправності в гарантійній майстерні.

Питання: який порядок обміну товарів, для яких встановлені гарантійні строки? Чи зобов'язаний магазин здійснити обмін телевізора в даному випадку?

№5. Шахов купив будинок у Петрової. Весною наступного року підґрунтові води затопили погріб, що знаходився під будинком, підмили стовпи, на яких стояв будинок, і він дав усідання. Шахов подав позов проти Петрової, в якому просив або анулювати договір купівлі-продажу будинку, стягнувши з продавця сплачену за будинок купівельну ціну, або стягнути з відповідача суму витрат, яку необхідно витратити для усунення зруйнувань, що виникли в будинку, і проведення дренажних робіт.

Петрова в суді стверджувала, що в даному випадку мова йде не про недоліки, виявлені в самому будинку. Крім того, всім відомо, що в районі знаходження проданого будинку кожної весни підґрунтові води затопляють погріби та підвали.

Питання: чи підлягає позов Шахова задоволенню?

№6. Ангордов купив в магазині “Фототовари” в розстрочку фотоапарат. Погасивши половину ціни придбаного фотоапарату, Ангордов з роботи звільнився і протягом декількох місяців від нього платежі до магазину не надходили. У зв'язку з цим магазин звернувся до суду з позовом до Ангордова, вимагаючи стягнути з нього всю суму заборгованості, хоча до закінчення строку останнього платежу залишалось три місяці. Суд позов магазину задовольнив. Ангордов оскаржив рішення суду, вказавши, що стягнення з нього одразу всієї суми суперечить змісту договору, який передбачає періодичні платежі за придбану річ.

Вирішіть справу.

№7. 15 березня Крилов придбав в універмазі костюм і туфлі, попередньо оглянувши і примірявши їх. Повернувшись додому, він знову почав приміряти костюм, але фасон і колір костюму йому не сподобались. Порадившись з батьками, Крилов вирішив обміняти костюм на наступному тижні. Костюм він більше не одягав. Повертаючись з роботи 19 березня, Крилов спіткнувся на сходах, а прийшовши додому виявив, що на одному з туфель підощва відривається. Тільки 28 березня Крилов зміг прийти в універмаг з вимогою обміняти костюм, а за туфлі повернути гроші. Адміністрація універмагу обміняти костюм відмовилась, посилаючись на те, що костюм доброякісний, відповідного розміру і ніяких серйозних причин для обміну немає. Що ж стосується туфель, то адміністрація погодилась прийняти їх назад, але лише в обмін на іншу пару.

Чи має право Крилов обміняти доброякісний костюм, фасон і колір якого йому не сподобались? Які права має покупець у випадку виявлення в придбаному взутті дефектів виробничого характеру?

№8. Миськів придбав в техніко-торговому центрі заводу-виробника новий легковий автомобіль, на який був встановлений гарантійний строк в один рік. Протягом гарантійного строку автомобіль ремонту не піддавався через відсутність будь-яких прихованих недоліків.

Однак через два з половиною роки після його придбання в автомобілі Миськіва під час його поїздки на дачу відмовив двигун. В результаті технічної експертизи було встановлено, що через виробничий дефект заклинило поршень, що потягло зруйнування циліндру, колінчатого валу, а також поршнів в інших циліндрах двигуна.

Миськів звернувся до заводу-виробника з претензією, в якій вимагав безоплатного усунення виявлених недоліків. Завод-виробник відмовився задовольнити вимогу Миськіва, оскільки на автомобіль закінчився гарантійний термін. Через три місяці після отримання відмови заводу-виробника в задоволенні його вимог, Миськів звернувся до суду з позовом про обмін автомобіля на новий.

Питання: чи підлягає позов задоволенню?

Тема 3. *Види договору купівлі-продажу*

1. Поняття та значення договору поставки. Його ознаки та елементи.
2. Відмінність договору поставки від договору купівлі-продажу.
3. Порядок і форми укладення договору поставки.
4. Правове становище сторін в договорі поставки.
5. Зміст договору поставки
6. Порядок виконання договору поставки. Відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання договору.
7. Договір поставки продукції для державних потреб.
 - 7.1. Поняття та зміст державного контракту. Відповідальність сторін.
 - 7.2. Правовідносини щодо поставки продукції між організаціями країн-учасниць СНД.
8. Особливості змісту та порядку укладення договору контрактації сільськогосподарської продукції.
9. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.
 - 9.1. Поняття та види договору.
 - 9.2. Істотні умови договору.
 - 9.3. Порядок укладення договору з фізичними та юридичними особами.
 - 9.4. Відповідальність сторін. Особливості зміни та розірвання договору.
10. Договір міни (бартеру).

Скласти договори:

- 1 група – Поставки сировини.
- 2 група – Поставки комплектуючих.

- 3 група – Поставка автомобілів.
- 4 група – Поставка продукції для державних потреб.
- 5 група – Поставка енергоресурсів.
- 6 група – Договір контракції с/г продукції.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: АТКА, 2003.
2. Закон України "Про захист прав споживачів" 12.05.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 30.
3. Закон України "Про поставки продукції для державних потреб" від 22.12.95 р. // Голос України. – 1996. – №13.
4. Закон України "Про підприємництво" від 07.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – Ст. 168.
5. Закон "Про енергозбереження" від 1.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 30. – Ст. 283.
6. Закон "Про електроенергетику" від 16.10.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
7. Закон "Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань" від 22.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28.
8. Роз'яснення Президії Вищого Арбітражного Суду "Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання за договором поставки" від 30.03.1995 р. // Право України. – 1996. – №9-10.
9. Угода про загальні умови поставок товарів між організаціями держав СНД від 20.03.1992 р.

Спеціальна література:

1. Гуйван П. Особенности сделок электроснабжения и права, их место в системе договоров. // Підприємництво, господарство і право. – 2000 - №2.
2. Крылова З.Г. Ответственность по договору поставки. - М, 1987.
3. Луць В.В. Строки виконання договорів поставки. – Львів: Видавництво Львівського університету, 1991. – 170 с.
4. Притыка Д.Н. Правовое регулирование поставок. – К.: Политиздат, 1989. – 255 с.
5. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім "Ін Юре", 2003.

Задачі:

№1. Швейне об'єднання "Україна" у відповідності з договором поставки повинно було поставити в 3 кварталі 1995 р. Київському центральному універмагу жіночі і чоловічі зимні пальто, всього на 130 тис. грн. Жіночих пальто повинно було бути поставлено на 80 тис. грн. і чоловічих – на 50 тис. грн. Однак постачальник поставив жіночих пальто тільки на 40 тис.

грн. і чоловічих – на 90 тис. грн. Універмаг відмовився прийняти надлишок поставленого чоловічого одягу і прийняв його на відповідальне зберігання.

Не отримавши відповіді на свою претензію, універмаг звернувся в господарського суду з позовом до постачальника. Він просить стягнути з постачальника неустойку за порушення асортименту поставлених товарів, а також збитки, зумовлені цим порушенням, в сумі 2 тис. грн. Постачальник у відповіді вказав, що він не повинен нести відповідальності, оскільки товар був поставлений в строк і на суму, обумовлену в договорі: на 130 тис. грн. Вини постачальника в порушенні асортименту немає, так як він не отримав від свого постачальника достатньої кількості хутряних комірив, необхідних для пошиття жіночого зимового пальто. Між тим, відмова універмагу від отримання додатково на 40 тис. грн. чоловічого одягу нічим не мотивована і не може прийматися до уваги.

Вирішіть справу.

№2. Покупець отримав у відповідності з договором поставки від постачальника партію панчішно-шкарпетних виробів першого сорту. При прийомі товару було встановлено, що по якості вони відповідають другому сорту. Отримувач (оскільки його претензія не була задоволена) подав позов постачальнику до господарського суду про стягнення неустойки.

Питання: чи є підстави в даному випадку для стягнення неустойки з постачальника?

№3. Покупець отримав від свого постачальника продукцію на 500 тис. грн. з простроченням на два місяця. При перевірці продукції виявилось, що друга її частина – на 200 тис. грн. не відповідає держстандартам, і до цього ж некомплектна.

Покупець почав вимагати від постачальника виплати неустойки за прострочення поставки продукції, за поставку недоброякісної продукції і за поставку некомплектної продукції. Крім того, він вимагав поставки якісної і комплектної продукції в поточному періоді поставки.

Відповідний позов був пред`явлений до господарського суду.

Вирішіть справу.

№4. Гуманітарний ліцей уклав з акціонерним товариством договір, у відповідності з яким АТ зобов'язувалось до 1 серпня поставити ліцею 15 персональних комп'ютерів виробництва США для обладнання ними учбового класу. Своїх зобов'язань АТ не виконало і ліцей подав до нього позов про виплату передбаченої в договорі неустойки в розмірі 4% від вартості непоставлених товарів. Як з'ясувалось при розгляді спору в укладеному договорі не були вказані конкретна марка, конфігурація і комплектність комп'ютерів, а також невстановлені вимоги до їх якості і порядок її визначення. Оскільки в договорі не обумовлювались умови про предмет договору і якість товарів, які підлягають поставці, то господарський суд визнав даний договір укладеним і в позові відмовив.

***Питання:** які наслідки можуть наступити у випадку визнання договору неукладеним? Чи рішення господарського суду вірне?*

№5. Кондитерський комбінат звернувся до господарського суду з позовом до мукомольного заводу про внесення змін в договір на поставку муки. Покупець пропонував встановити в договорі санкції за кожен випадок неявки представника заводу по виклику покупця у випадку виявлення ним недостачі чи недоброякісності муки. Завод заперечував проти встановлення в договорі такої санкції, проте господарський суд задовольнив вимоги позивача і включив в договір умову про штраф за кожен випадок неявки, сподіваючись, що це буде сприяти покращенню збереження муки.

***Питання:** який порядок встановлення в договорі поставки додаткових санкцій? Чи вірне рішення прийняв господарський суд?*

Тема 4-5: *Договір майнового найму (оренда)*

1. Поняття та значення договору майнового найму (оренди).
2. Істотні умови договору майнового найму. Форма договору майнового найму.
3. Правове становище наймодавця.
4. Правове становище наймача.
5. Підстави для припинення договору майнового найму.
6. Особливості договору прокату.
7. Правове регулювання оренди державного та комунального майна.
 - 7.1. Поняття договору.
 - 7.2. Об'єкти договору.
 - 7.3. Порядок укладення договору.
 - 7.4. Умови договору оренди.
8. Особливості правового регулювання лізингу.
9. Особливості оренди земельних ділянок.
10. Договір оренди транспортних засобів: поняття і сфера застосування, особливості правового регулювання.
11. Договір оренди будівель.
12. Договір найму житла.

Скласти договір оренди:

- 301 група – оренда майнового комплексу;
- 302 група – договір лізингу;
- 303, 306 група – оренда квартири;
- 304 група – оренда земельної ділянки;
- 305 група – оренда автотранспорту.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: АТІКА, 2003.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3-4.
3. Повітряний кодекс України від 4.05.1993р. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 590/97-ВР від 21.10.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. –1993. – №25. – Ст.274.
4. Кодекс торгівельного мореплавства України від 23.05.1995 р. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 590/97-ВР від 21.10.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №47. – Ст.349.
5. Закон України “Про власність” від 7.02.1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 20. – Ст.249.
6. Закон України “Про оренду державного та комунального майна” від 10.04.1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст.416.
7. Закон України “Про фінансовий лізинг” від 16.12.1997р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – №16 – Ст.68. В ред. від 11.11.2003 р. // Урядовий кур’єр. – №8. – 2004.
8. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 20.03.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 25. – Ст.281.
9. Закон України “Про оренду землі” від 06.10.1998 р. // Відомості Верховної Ради України – 1998. – № 46-47.
10. Типовий договір оренди державного майна України затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.1996 р.
11. Декрет Кабінету Міністрів України “Про перелік майна комплексів державних підприємств, організацій, їх структурних підрозділів основного виробництва, приватизація або передача в оренду яких не допускається” від 31.12.1992 р.

Спеціальна література:

1. Барабаш А. Лізинг: поняття та особливості законодавчого визначення кола його суб’єктів // Право України. – 2001. – №2.
2. Витрянский В.В. Договор аренды и его виды. – М.: Статут, 1999.
3. Зобов’язальне право / За ред. О.Дзери. – К., 1998.
4. Луць В.В. Контракти у підприємницькій діяльності. – К., 2001.
5. Мороз М. Припинення і розірвання договору оренди майна державних підприємств // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – №3.
6. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. На підставі укладеного договору майнового найму Управління механізації тресту “Криворіжсталь” передало заводу “Буддеталь” в тимчасове користування підйомний кран. Невдовзі цей кран став непридатним до використання внаслідок аварії, що сталася. Як впливало з акту розслідування аварії, складеного компетентною комісією з представників Держтехнагляду і районної гірничотехнічної інспекції, причиною аварії був раптовий ураганний вітер, швидкість якого перевищувала 30 м/с. Цим вітром були розігнуті захвати на стиках колійного шляху, кран було зірвано з місця, загнано в тупик і перевернуто. Комісія прийшла до висновку про те, що кран відновленню не підлягає.

Управління механізації звернулось з позовом в суд до заводу “Буддеталь” про стягнення вартості крану. Господарський суд позов задовольнив.

***Питання:** чи вірне рішення господарського суду?*

№2. Акціонерне товариство “Птахофабрика № 16” здало в оренду фермеру Підкопайло 2 приміщення, проте договір був підписаний лише через 6 місяців після фактичної передачі приміщень фермеру. Посилаючись на те, що договірні відносини між птахофабрикою і фермером виникли тільки з дня підписання договору, фермер почав платити за оренду приміщень лише з моменту підписання договору, а за попередні 6 місяців платити відмовився. При розгляді спору в господарському суді фермер заявив, що договір не був підписаний своєчасно, тому, що птахофабрика надала приміщення в непридатному для цілей договору вигляді і фермеру прийшлося самому переобладнувати приміщення. При цьому фермер підтвердив, що з моменту передачі він використовував частину приміщень для зберігання запасних частин для тракторів.

***Питання:** яке рішення повинен винести суд?*

№3. Громадянин Чернишов за договором отримав в тимчасове користування за плату від громадянина Семенова автомобіль “Жигулі”. Через деякий час від свого знайомого Семенов довідався, що Чернишов зареєструвався в якості приватного підприємця і використовує автомобіль Семенова для перевезення пасажирів за плату. Не погодившись з такою інтенсивною експлуатацією автомобіля Семенов почав вимагати встановлення оплати за користування автомобілем в розмірі 20% доходу, що Чернишов отримує від перевезення пасажирів чи розірвання договору. Чернишов вважав, що вимоги Семенова безпідставні, оскільки між ними був укладений договір оренди, а не сумісної діяльності, по якому тільки й можна претендувати на процент від отриманого Чернишовим прибутку. Крім того в договорі оренди не говориться про те для яких цілей повинен використовуватися автомобіль. Не дійшовши згоди, сторони звернулись в юридичну консультацію, адвокат, який підтримав позицію Чернишова заявив, що цільове призначення при використанні автомобіля дотримується.

***Питання:** чи вірне рішення адвоката?*

№4. Акціонерне товариство “Агробуд” передало в оренду Акціонерному товариству “Трест № 12” каменероздрібнювач строком на 5 років. З згоди орендодавця орендатор передав каменероздрібнювач в суборенду товариству з обмеженою відповідальністю “Мірабо” строком на 3 роки. Через 6 місяців “Агробуд” і “Трест № 12” вирішили розірвати договір оренди за взаємною згодою сторін. Відповідно вони почали вимагати повернення каменероздрібнювача від “Мірабо”. Останнє відмовилось повернути відповідний об’єкт посилаючись на укладений договір суборенди строк якого ще не закінчився.

Вирішіть справу.

Чи зміниться рішення, якщо:

- 1) договір оренди був розірваний в зв’язку з невивплатою орендарем орендної плати?*
- 2) каменероздрібнювач був зданий в суборенду без згоди орендодавця?*

№5. Машинопрокатна база уклала договір з металопрокатним заводом про передачу йому в оренду землерийної машини строком на один рік. Через п’ять місяців машина вийшла з ладу і виникла необхідність її капітального ремонту. Завод здійснив ремонт і, крім того, обладнав машину новим технічним пристроєм. Протягом чотирьох місяців завод не платив орендної плати, вважаючи, що витрати на ремонт і покращення майна повинні бути зараховані в рахунок орендної плати. Металопрокатна база з цим не погодилась, заявивши, що завод здійснив капремонт і покращив машину без згоди бази.

Питання: хто із сторін зобов’язаний проводити капітальний ремонт? Які правові наслідки тягне покращення майна? Хто правий в цій справі?

№6. Хокейна команда спортивного товариства орендувала у стадіону каток для тренувань команди в зимовий період. У зв’язку із серією потеплінь, каток декілька разів танув і команда не могла проводити регулярних тренувань. Орендар припинив перераховувати стадіону орендну плату і вимагав розірвання договору. Стадіон подав позов, вимагаючи сплатити орендну плату, а також доходи, які він міг би отримати, використовуючи це майно в інших цілях.

Вирішіть спір.

Тема 6-7: *Договір підряду*

1. Поняття договору підряду.
2. Види договору підряду.
3. Відмежування договору підряду від інших договорів.
4. Сторони в договорі підряду.
5. Істотні умови договору підряду
6. Правове становище сторін.
7. Умови належного виконання договору підряду.

8. Відповідальність сторін за договором підяду.
 9. Припинення і розірвання договору.
 10. Договори побутового підяду та їх роль в організації обслуговування побутових потреб громадян.
 11. Договір будівельного підяду :
 - 11.1. Поняття та значення договору.
 - 11.2. Фінансування та кредитування капітального будівництва.
 - 11.3. Генеральний договір і договір субпідяду.
 - 11.4. Умови договору, права та обов'язки сторін.
 - 11.5. Виконання договору, відповідальність сторін.
 12. Підряд на виконання проектних і пошукових робіт.
- Скласти договір будівельного підяду на капітальне будівництво.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: АТКА, 2003.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – №49-50.
3. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12 травня 1991 р. // ВВРУ. – 1991. – №30. – Ст.379.
4. Закон України “Про майнову відповідальність за виконання чи неналежне виконання договору (контракту) на будівництво” від 06.04.2000 р. // ВВРУ. – 2000. – №27. – Ст.212.
5. Закон “Про підприємництво” від 7.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 14. – Ст.168.
6. Закон України “Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг” від 14.12.1999 р. // ВВРУ. – 2000. – №3. – Ст.21.
7. Про приймання в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Ради Міністрів від 13 січня 1981 р. // ЗП СРСР. – 1981. – №7. – Ст. 43.
8. Правила побутового обслуговування населення. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 р., в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 4.06.1999 р. №974.
9. Положення про організацію будівництва об'єктів “під ключ”. Затв. постановою Держбуду СРСР від 10.11.89 р.
10. Правила про договори підяду на капітальне будівництво. Затв. пост. Ради Міністрів СРСР від 26.12.86 р.

Спеціальна література:

1. Зобов'язальне право / За ред. О.Дзери. – К., 1998.
2. Брагинский М.И. Договор подряда и подобные ему договора. – М.: Статут. – 1999.
3. Иванова А.В. Ответственность по договору подряда на капитальное строительство. –

М., 1990.

4. Василенко К. Поняття договору побутового замовлення / Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №2.
7. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Панфілова зробила в ательє мод замовлення на виготовлення дамського плаття. Строк виготовлення замовлення становив 1 місяць, однак замовлення було виконано через 6 місяців. За цей час фасон плаття вийшов з моди. З цих мотивів Панфілова звернулася з позовом до суду про анулювання замовлення і про повернення витрат, пов’язаних з ним. Представник підрядника, заперечуючи по суті заявлених вимог, звернув увагу суду на те, що позивачка має право вимагати виплати санкцій за прострочення виконання замовлення і все.

Розібрати доводи сторін. Скласти проект рішення суду.

№2. Волков, здійснюючи індивідуальну трудову діяльність, зобов’язався зшити Ємельяновій плаття. Отримавши замовлення, Ємельянова побачила, що воно виконане неякісно і відмовилась його прийняти. Оскільки замовлення виконувалось з матеріалу замовника, Ємельянова звернулася з позовом до суду про стягнення з Волкова 65 грн., тобто вартості матеріалу. В позовній заяві вона вказала, що відповідач не попередив її про те, що з даної матерії зшити плаття за обраним нею фасоном неможливо. Однак на судовому засіданні свідки Глімова та Тітова засвідчили, що Волков спочатку відмовився прийняти замовлення через непридатність матеріалу, але Ємельянова пообіцяла прийняти виконану роботу у будь-якому випадку.

Складіть проект рішення суду.

№3. Жилкіна здала в хімчистку плащ. Робота повинна була бути виконана до 8 березня. Однак Жилкіна у вказаний строк за плащем не з’явилася. Проїшло ще 5 місяців, але Жилкіна знову не з’явилася. Адміністрація майстерні вирішила реалізувати плащ через комерційний магазин.

Питання: чи законне рішення адміністрації?

№4. За договором, укладеним замовником з генеральним підрядчиком, протягом 2 років повинен був бути збудований і зданий в експлуатацію готель. Але будівельні роботи своєчасно не розпочались, оскільки з будмайданчика не були перенесені в інше місце залізничні шляхи. Потім протягом року роботи виконувались у вставлені строки.

Через півтора року після початку будівництва відбулось стихійне лихо, внаслідок якого було пошкоджено ряд побудованих підрядником об’єктів. Замовник відмовився оплатити підряднику виконані роботи до відновлення цих об’єктів. Підрядник вважав, що

його вини в пошкодженні об'єктів немає, тому виконані роботи повинні бути оплачені. Крім того, він вимагав у замовника виплати неустойки за те, що останній не підготував будмайданчик.

Питання: як повинен бути вирішений спір?

№5. Згідно з договором підяду на капітальне будівництво «під ключ» між заводом і будівельним комбінатом, останній зобов'язувався звести в 2004 році в місті Харкові житловий будинок. В договорі сторони передбачали обов'язок замовника видати підрядчику проектно кошторисну документацію, забезпечити будівництво необхідним сантехнічним обладнанням. Замовник також зобов'язався передати підряднику аванс в розмірі 20% річної вартості робіт.

Питання: чи були допущені порушення при укладенні даного договору?

Тема 8: *Договір перевезення*

1. Види перевезень та їх правове регулювання.
2. Поняття і система договорів перевезення .
3. Поняття та ознаки договору перевезення вантажу.
4. Сторони в договорі перевезення вантажу. Правове становище вантажоодержувача.
5. Предмет та зміст договору перевезення вантажу. Строки перевезень.
6. Права та обов'язки сторін за договором перевезення вантажу.
7. Особливості окремих видів перевезень.
8. Відповідальність сторін (розмір, випадки звільнення від відповідальності) за договором перевезення вантажу.
9. Договір перевезення пасажирів і багажу.
10. Договір транспортного експедирування.

Завдання:

- Показати правову природу чартеру, аналізуючи порядок його застосування на морському і повітряному транспорті.
- Скласти договір перевезення вантажу.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: АТІКА, 2003.
2. Закон України “Про перевезення небезпечних вантажів” від 6.04.2000 р. // ВВРУ. – 2000. – №28.
3. Статут залізниць України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. № 457. // Офіційний Вісник України. – 1998. – №14.
4. Кодекс торгівельного мореплавства України від 23.05.1995 р. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 590/97-ВР від 21.10.1997 р. // ВВР. – 1995. – № 47. – Ст.349.

5. Повітряний кодекс України від 4.05.1993р. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 590/97-ВР від 21.10.1997 р. // ВВР. – 1993. – № 25. – Ст.274.
6. Статут автомобільного транспорту України: Затв. Постановою Ради Міністрів УРСР від 27.06.1969 року // Сборник постановлений УССР. – 1969. – № 7. – С.88.
7. Статут внутрішнього водного транспорту СРСР від 15.10.1955 р.
8. Закон “Про залізничний транспорт” від 4.04.1996 р. // ВВР. – 1996. – №40. – Ст.183.
9. Закон “Про транспорт” від 10.11.1994 р. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 642/97-ВР від 18.11.97, ВВР, 1998, № 10, ст.36 № 650/97-ВР від 19.11.97, ВВР, 1998, № 11-12, ст.41 № 507-XIV від 17.03.99, ВВР, 1999, № 18, ст.138 // ВВР. – 1994. – № 51. – Ст.446.
10. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом. Затверджено наказом Міністерства транспорту України від 28.07.1998р. № 297. // Офіційний Вісник України. – 1998. – №40.
11. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні. Затв. Наказом Міністерством транспорту України від 14.10.1997 р. // Офіційний Вісник України. – 1998. – №8.
12. Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту. Затв. Постановою КМУ від 18.02.1997 р. // Офіційний Вісник України. – 1997. – №7-8 (Книга 2).

Спеціальна література:

1. Завидов Б.Д. Хозяйственно-правовые проблемы сохранности грузов при перевозках автомобильным транспортом. – К.: УЮА, 1993.
2. Синцов. Транспортне право України. – К., 2002.
3. Зобов’язальне право / За ред. О.Дзери. – К., 1998.
4. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Електромеханічний завод відвантажив залізницею інструментальному заводу 18 електродвигунів за ціною 7.000 грн. кожний. До місця призначення вантаж прибув на 4 дні пізніше строку, встановленого для його доставки.

При отриманні вантажу було встановлено пошкодження 3 двигуна, а також недостача одного двигуна. Надалі виявилось, що електродвигун, якого не вистачало, був використаний при ліквідації аварії на залізній дорозі. Інструментальний завод в зв’язку з пошкодженням електродвигунів і неотриманням одного двигуна поніс збиток внаслідок простою в сумі 6.600 грн.

Управління залізниці відхилило претензію інструментального заводу про сплату штрафу за прострочення поставки вантажу, посилаючись на те, що на одній з ділянок залізниці сталася аварія поїзда, в результаті чого було призупинено рух поїздів на 3 дні.

Що стосується пошкоджених двигунів, то управління залізниці погодилося відшкодувати майнову шкоду лише в обсязі пошкоджень, визначених у комерційному акті, оцінених в сумі 2.000 грн. Крім того, залізниця погодилася відшкодувати вартість використаного нею електродвигуна.

Вирішіть справу. Питання: в якому розмірі повинні бути відшкодовані збитки інструментальному заводу? На протязі якого строку можуть бути пред'явлені претензії і позов управлінню залізниці?

№2. Відділення залізниці в лютому 2004 року пред'явило позов до ліспромгоспу про стягнення штрафу за невиконання плану перевезень у вересні-жовтні 2003 року – недовантаження відповідно 60 і 40 вагонів. Відповідач, заперечуючи проти позову, вказав, що вимоги, заявлені неналежним позивачем – ним повинно бути управління залізної дороги, а не її відділення. Що стосується сутності спору, то ліспромгосп повинен бути звільнений від відповідальності з таких причин:

- 1) невиконання плану перевезень у вересні обумовлено сильною повінню, якою частина лісу, приготовлена до відправки, була змита, і не дивлячись на прийняті міри відновити її не вдалося;
- 2) в жовтні через аварію на електростанції було припинено виробництво на дві доби, в зв'язку з чим план заготівлі деревини ліспромгоспу був зменшений;
- 3) все недовантажене було відновлено;
- 4) управління залізниці за добу до дня завантаження було попереджене про невикористання вагонів;
- 5) пропущений строк позовної давності.

Питання: яке рішення повинен винести господарський суд?

№3. Підприємство А. відправило підприємству Б. через АТП (автотранспортне підприємство) вантаж – борошно І-го сорту, 100 мішків. При здачі вантажу одержувачу було виявлено недостачу – 3 мішки борошна, про що був складений акт. Підприємство Б. звернулось з претензією до АТП з вимогою відшкодувати вартість недовантаженого вантажу. У відповіді АТП зазначило, що вони згодні сплатити за недостачу по ціні 24 грн. за 1 мішок, пояснюючи це тим, що ціна на борошно на день розгляду претензії значно знизилася. За документами відправника 1 мішок оцінювався у 29 грн.

Вирішіть спір.

№4. ТОВ “Макс” відправило залізницею за договором поставки своєму контрагенту м'ясо (свинину) у кількості 20 тон. При прийнятті м'яса вантажоодержувачем було виявлено, що м'ясо зіпсоване. Про це був складений комерційний акт. Як було виявлено, псування м'яса відбулось через недотримання температурного режиму у рефрижераторах. Залізниця заперечувала наявність своєї вини тим, що м'ясо було не свіже вже в момент прийняття до перевезення.

Вирішіть спір.

№5. Внаслідок порушення АТП договору перевезення, а саме прострочення доставки лісу вантажоодержувач звернувся до перевізника з претензією. Він вимагав від АТП сплатити штраф та відшкодувати збитки, що були заподіяні. Перевізник заперечував тим, що прострочення доставки відбулось не з його вини, а внаслідок снігопаду.

Вирішіть спір.

№6. У відповідності з договором перевезення фабрикою був відправлений вантаж – лляне полотно. Перевезення здійснювалось в прямому змішаному залізнодорожно-автомобільному сполученні. До станції Малинці вантаж перевозився залізницею з пломбами відправника. При передачі вантажу на автомобільний транспорт на станції Малинці автоколона вимагала укласти з нею самостійний договір, оскільки була встановлена нестача вантажу за вагою при порівнянні з транспортними документами. Представники залізниці заявили, що не уповноважені укладати такий договір, оскільки самі виступають в якості перевізника. Що ж стосується нестачі, то з цього приводу, як вважали представники залізної дороги, слід скласти комерційний акт. Автоколона запропонувала викликати представника вантажовідправника і укласти з ним договір перевезення вантажу автомобільним транспортом. Однак останній відмовився з'явитися на станцію Малинці для укладення договору, вказавши, що договір перевезення був укладений із залізницею.

Питання: як вирішити дану суперечку?

№7. Обласне транспортно-експедиційне агентство уклало договір з архітектурним управлінням області про виконання допоміжних операцій, пов'язаних з перевезенням вантажів: оформлення накладних на вантажі, що відправляються, оформлення отримання вантажу, проведення розрахунків з станцією призначення. В березні 2004 року на товарну станцію прибули вагони з вантажем для архітектурного управління. Залізниця повідомила про це вантажоодержувача і вимагала негайно розвантажити вагони і вивезти вантаж з станції, щоб звільнити під'їзні шляхи для вантажів, що прибули на станцію для інших вантажоодержувачів. Архітектурне управління відмовилось вивезти вантаж, що прибув на його адресу, заявивши, що за договором транспортної експедиції цей обов'язок лежить на експедиторі. Останній здійснив розвантаження і вивезення вантажу, але зробив це з порушенням встановлених строків.

Питання: хто в даному несе відповідальність і за що?

№8. Львівська залізниця за договором з текстильною фабрикою здійснювала перевезення бавовни з бази матеріально-технічного постачання в м. Харків. В травні 2004 року на адресу вантажоодержувача прибуло 25 вагонів бавовни. Згідно з договором залізниця повідомила вантажоодержувача про вантаж, що прийшов на його адресу на

наступний день після прибуття на станцію призначення. Повідомлення було передано по телефону відповідальному працівнику комбінату. Однак комбінат протягом п'яти діб не розвантажував вагони, і бавовна була вивезена з станції лише через 10 днів. В результаті цього на станції м. Харкова виникли ускладнення з вивезенням вантажів, що прибули на адресу інших вантажоодержувачів. Залізниця вимагала від текстильного комбінату відшкодувати плату за зберігання вивантаженого вантажу у п'ятикратному розмірі і сплатити штраф за простій вагонів – в двохкратному розмірі. Вантажоодержувач заперечував проти такої вимоги, заявивши, що залізниця порушила строки повідомлення його про прибуття вантажу. Крім того, текстильний комбінат звернувся в господарський суд м. Харкова з проханням про зменшення розміру плати за зберігання вантажу.

Вирішіть спір.

Тема 9: *Зобов'язання зі страхування*

1. Поняття, сутність та ознаки страхування.
2. Види та форми страхування.
3. Правове становище страховика.
4. Об'єднання страховиків.
5. Посередництво на ринку страхових послуг.
6. Правове становище страхувальника, застрахованої особи та вигодонабувача.
7. Договір страхування.
 - 7.1. Поняття, ознаки та істотні умови договору страхування.
 - 7.2. Права та обов'язки страхувальника та страховика.
 - 7.3. Порядок виконання, зміни, припинення та визнання недійсним договору
8. страхування.
9. Особливості особистого страхування.
10. Види майнового страхування.
11. Поняття, особливості та види страхування цивільної відповідальності.

Скласти договір страхування:

- 301, 304 – цивільної відповідальності власника транспортного засобу;
- 302, 305 – життя та здоров'я особи;
- 303, 306 – житлового будинку.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.
2. Кодекс торговельного мореплавства України // ВВР. – 1995. – № 47. – Ст. 349.
3. Повітряний кодекс України від 04.05.93 р. // ВВР. – 1993. – № 25. – Ст. 274.

4. Закон України “Про страхування” в редакції від 4.10.2001 р. // Урядовий кур’єр. – 2001. – № 205 від 7 листопада.
5. Закон України “Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 1.07.2004 р. // Урядовий кур’єр. – 2004. – № 173.
6. Закон України “Про оренду державного та комунального майна” від 10.04.92 р. // ВВР. – 1992. – №30.
7. Закон України “Про фінансовий лізинг” в редакції Закону від 11.12.2003 р. // ВВР. – 2004. – №15. – Ст.231.
8. Закон України “Про заставу” від 2.10.92 р. // ВВР. – 1992. – №47.
9. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.94 р. // Бізнес. – 2003. – №15.
10. Постанова Кабінету Міністрів України “Про впровадження механізму страхування експортних та кредитних ризиків” від 17.08.98 р. // Урядовий кур’єр. – 1998, N163-164.
11. Кодекс професійної етики страховиків України //Україна – Бізнес. – 1996. – 10 жовтня.
12. Положення Кабінету Міністрів України “Про порядок провадження діяльності страховими посередниками” від 18.12.1996 р. № 1523 // Урядовий кур’єр. – 1997. – №10.
13. Порядок та вимоги щодо здійснення перестрахування у страховика (перестраховика) нерезидента. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 р. N124 // Урядовий кур’єр. – 2004. – N25.
14. Положення про особливі умови діяльності страхових брокерів. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України “Про впорядкування діяльності страхових брокерів” від 29.04.1999 р. // Урядовий кур’єр. – 1999. – № 83-84.
15. Роз’яснення ВАС “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов’язаних з укладенням та виконанням кредитних договорів” від 6.10.94 р.

Спеціальна література:

1. Брагинский М.И. Договор страхования. – М.: Статут, 2000.
2. Вержина Т.И. Страхование домашнего имущества. - М., 1989.
3. Галагуза Н.Ф. Страховые посредники. – М., 1998.
4. Журавлев Ю.М., Секерж И.Г. Страхование и перестрахование (теория и практика). – М.: “Анкил”, 1993.
5. Кошенко О.А., Борисова В.А. Соціально-економічні основи страхування. – Суми, 1999.
6. Никифорак В.М. Договір страхування відповідальності. – Чернівці: Рута, 2002.- 246 с.
7. Пацурія Н.Б. Система законодавства України про страхову діяльність // Підприємництво, господарство, право. – 2000. – №3.
8. Страхування: Підручник. / Під ред. С.С.Осадця – К.: КНЕУ, 1998.
9. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Банк уклав із страховою компанією договір страхування ризику невиклати вкладникам сум внесків до банку. За умовами договору, укладеного між банком та вкладником, за прострочення повернення внеску було встановлено неустойку в розмірі 2% від суми внеску за кожен день прострочення, але не більше двократної суми внеску. Деякі внески не були в строк повернуті й вкладники звернулися до страхової компанії за виплатою, вимагаючи при цьому повернення не лише суми внеску, але й процентів та визначеної договором неустойки. Страхова компанія у виплаті неустойки та процентів відмовила, посилаючись на те, що така виплата не передбачена договором страхування. Частина вкладників звернулася із позовом до суду, вимагаючи виплати процентів та неустойки від страхувальника (банку). При цьому в пояснення своїх вимог ними були пред'явлені рекламні оголошення з газет, в яких було сказано, що "виконання банком зобов'язань по поверненню внесків та виплаті процентів гарантуються страховою компанією".

Вирішіть справу. Питання: чи зміниться ваше рішення, якщо в процесі судового засідання буде встановлено, що договори страхування уклалися банком на користь вкладників (вигодонабувачів)?

№2. В договорі страхування було передбачено зобов'язання страхувальника негайно, але не пізніше 3 днів, повідомити страховика про настання страхового випадку – викрадення автомобіля, при чому підкреслювалось, що пропуск цього строку тягне за собою відмову у страховій виплаті. Страхувальник звернувся до страховика на десятий день після викрадення, при цьому триденний строк був пропущений ним без поважних причин. Як наслідок страхова компанія відмовила страхувальникові у виплаті страхового відшкодування. Страхувальник звернувся до суду з позовом, посилаючись на те, що факт викрадення автомобіля підтверджується постановою про порушення кримінальної справи.

Вирішіть справу. Питання: який порядок та умови подання заяви про настання страхового випадку?

№3. Громадянин Темнов, будучи власником автомобіля, уклав договір страхування цивільної відповідальності, за яким страховик брав на себе зобов'язання здійснити страхову виплату в будь-якому випадку, в тому числі при наявності вини страхувальника у настанні страхового випадку. Вважаючи такий договір страхування невідповідним законодавству, прокурор звернувся із позовом до суду про визнання його недійсним.

Питання: яка аргументація може бути висунута прокурором для пояснення своєї позиції? Які підстави і наслідки визнання договору страхування недійсним? Чи зміниться ваше рішення, якщо договором страхування буде передбачено, що страхова виплата

відбувається лише при наявності необережності страхувальника, яка тягне за собою настання страхового випадку?

Тема 10: *Позика. Кредитно-розрахункові відносини*

1. Поняття та значення договору позики.
 2. Форма, зміст, порядок укладення договору позики.
 3. Виконання договору позики.
 4. Договір банківського рахунку. Порядок відкриття банківських рахунків.
 5. Договір банківського вкладу.
 6. Види банківського кредиту.
 7. Кредитний договір: порядок укладення, умови
 8. Форми розрахунків в господарському обороті України.
 9. Договір факторингу.
-

Скласти кредитний договір

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: АТКА, 2003.
2. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №1.
3. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 4.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36.
4. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 5.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – №29.
5. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” від 23.09.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №40.
6. Закон “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. // Урядовий кур’єр. – 2001. – №8.
7. Закон України “Про обіг векселів в Україні” від 05.04. 2001 р. // ВВРУ. – 2001. – №24.
8. Закон України “Про заставу” від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №47.
9. Закон України “Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі” від 06.07. 1999 р. // Відомості Верховної Ради. – 1999. – №34. – Ст.290.
10. Закон України “Про кредитні спілки” від 20.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №15. – Ст.101.

11. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 року. // Вісник Податкової служби України. – 2003. – №9.
12. Положення Національного Банку “Про порядок здійснення консорціумного кредитування” від 21.02.1996 року.
13. Інструкція “Про організацію роботи з готівкою обігу установами банків України “. Затв. Постановою Правління Національного Банку України від 19.02.2001. // Офіційний вісник України – 2001. – №12.
14. Інструкція НБУ № 527 від 18.12.1998 р. “Про відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті” // Бізнес. – 2003. – №19.
15. Інструкція НБУ “Про безготівкові розрахунки в господарському в Україні в національній валюті” від 29.03.2001 р. // Вісник НБУ. – 2001. – №5 (додаток).
16. Положення “Про кредитування”. Затв. Постановою Правління НБУ від 28.09.1995 р. № 246 // Посредник. – 1995, 18 октября.
17. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні векселі та прості векселі. Підписана в Женеві 7 червня 1930 року.

Спеціальна література:

1. Василичук В. Правове регулювання банківського кредитування суб’єктів підприємницької діяльності / Право України. – 2001. – №7.
2. Кармегуллина Р.И. Права и обязанности сторон кредитного договора по российскому и германскому праву. – М.: Статут, 2001. – 240 с.
3. Качан О.О. Банківське право: навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2000.
4. Подцерковний О., Рябко Л. Правова природа договору банківського рахунку // Право України. – 1999. – №7.
5. Рябко Л. Розмежування понять позики і кредиту // Право України. – 2001. – №1.
6. Сарбаш С.В. Договор банковского счета: проблемы, доктрины из судебной практики. – М., 1999. – 261 с.
7. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Акціонерне товариство “Іскра” закупило продукти харчування у товариства “Сінявіно-ЛТД” на суму 57 тис. грн. Грошові кошти повинні бути перераховані в якості авансу платіжним дорученням на рахунок продавця. Однак через помилку операціоніста банку гроші були перераховані на рахунок іншого підприємства. Внаслідок цього через місяць ТОВ “Сінявіно-ЛТД” звернулось до АТ “Іскра” з вимогою про сплату пені за прострочку оплати придбаних продуктів всього в розмірі 4.230 грн. В свою чергу АТ “Іскра” звернулося до банку з вимогою про сплату неустойки за неправильне списання банком сум, які повинні бути перераховані ТОВ “Сінявіно-ЛТД”, а також відшкодування

збитків в розмірі 23.900 грн., які являють собою неотриманий прибуток АТ “Іскра”. Банк відмовився задовольнити вимоги покупця посилаючись на те, що в договорі банківського рахунку між ним та АТ “Іскра” взагалі не встановлено будь-якої відповідальності банку за порушення ним своїх обов’язків. Навпаки, в цьому договорі міститься пункт який усуває відповідальність банку стосовно неотриманих прибутків клієнта.

Питання: хто правий в цьому спорі? Вирішіть справу.

№2. У відповідності до кредитного договору укладеного між державним деревообробним підприємством та акціонерним банком “Розвиток”, підприємству була надана позика у розмірі 1,5 млн. грн. на 12 місяців на будівництво житлового будинку. Виплата процентів за кредит повинна була здійснюватись кожного місяця, починаючи з шостого місяця користування позикою. Але підприємство, посилаючись на відсутність коштів на рахунку, не виплатило проценти за користування позикою, які необхідно виплатити по закінченню шести місяців. Банк висунув вимогу про дострокове повернення кредиту і попередив, що він буде визначати черговість платежів по зобов’язанням підприємства і направляти безпосередньо на погашення заборгованості виручку від реалізації продукції, що надходить.

Вирішіть справу.

№3. Голова фермерського господарства Таранов отримав у відділенні Агропромбанку кредит на придбання сільськогосподарської техніки терміном на шість років. Через рік після отримання позики Таранов помер. Відділення банку звернулося до нащадків Таранова – інших членів фермерського господарства, з вимогою про повернення позики. Нащадки Таранова вважали, що, оскільки позика була взята для потреб усього фермерського господарства, то причин для дострокового повернення позики немає.

Вирішіть справу.

Тема 11: Договір управління майном

1. Поняття договору управління майном. Ознаки договору управління майном.
2. Суб’єкти договору управління майном.
3. Предмет договору управління майном.
4. Порядок укладення та форма договору. Істотні умови договору.
5. Зміст договору управління майном:
 - 5.1. Правове становище установника управління.
 - 5.2. Правове становище управителя.
 - 5.3. Правове становище вигодонабувача.
6. Відповідальність за договором управління майном.
7. Припинення договору управління майном.
8. Особливості договору управління цінними паперами.

9. Співвідношення поняття “траст” і “довірче управління майном”.
10. Відмінність договору управління від інших договорів.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про довірчі товариства” від 17.03.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №19. – Ст.207; // Урядовий кур’єр. – 1 квітня 1993 р.
3. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – №31. – Ст. 268.
4. Типовий договір довірчого товариства з довірцем майна від 30.08.1995 р.

Спеціальна література:

1. Витрянский В.В. Договор доверительного управления имуществом. – М.: Статут, 2001.
2. Майданик Р.А. Траст: собственность и управление капиталами. – К.: Наук. думка, 1995.
3. Михеева Л.Ю. Ценные бумаги и денежные средства как объекты доверительного управления // Хозяйство и право. – 1998. – №9.
4. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задача. Подружжя Плотникови передали в довірче управління інвестиційної компанії цінні папери, які їм належали. В договорі було встановлено, що подружжя поквартально платять довірчому управляючому винагороду в розмірі 1% від ціни переданого в управління майна і відшкодовують всі необхідні витрати. Поквартально інвестиційна компанія надавала звіт про проведені операції. В поточному звіті подружжя виявило, що ціна на цінні папери, що їм належали, знизилася і вони понесли збитки. Однак, не дивлячись на це, інвестиційна компанія здійснила відшкодування витрат, що понесені нею в зв’язку з довірчим управлінням цінними паперами за звітний період, зокрема поточний платіж депозитарію, що вів облік цінних паперів, і виплатила собі винагороду за черговий період. Подружжя Плотникови, вважаючи, що довірчий управляючий має право на винагороду і відшкодування витрат тільки із доходу, що отримує від довірчого управління, вимагали від інвестиційної компанії відшкодувати нанесену їм шкоду.

Тема 12: *Договір доручення*

1. Поняття, значення та ознаки договору доручення. Співвідношення інституту представництва та договору доручення.

2. Порівняння договору доручення із суміжними цивільно-правовими договорами.
 3. Істотні умови договору доручення. Форма договору.
 4. Права та обов'язки довірителя.
 5. Права та обов'язки повіреного.
 6. Підстави та порядок припинення договору доручення.
 7. Дії в чужому інтересі без доручення (ведення чужих справ без доручення).
- Скласти договір доручення

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Закон України "Про нотаріат" від 2.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №39.
3. Закон України "Про товарну біржу" від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №10.
4. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996р. в редакції Закону України від 04.10.2001р. – Ст.15 "Посередницька діяльність ..." // Урядовий кур'єр. – 2001. – № 205.
5. Декрет КМ України "Про довірчі товариства" від 17.03.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №19. – Ст.207; // Урядовий кур'єр. – 1 квітня 1993р.
6. Інструкція "Про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України" затверджена наказом Міністерства юстиції від 18.06.1994 р., зареєстрована Мінюстом 7.07.1994 р. // Українська Інвестиційна Газета. – 2002. – №37.
7. Роз'яснення Мінюсту "Щодо діяльності товарних бірж" від 10.04.1998 р.

Спеціальна література:

1. Белкин И.Я. Представительство и доверенность. Новосибирск, 1996.
2. Кротов М.В. Обязательство по оказанию услуг в советском гражданском праве. - Л., 1990.
3. Сіленіна К. Користь та шкода генерального доручення // Право України, 2001. - №3.
4. Эйдинова Э.Б. Сделки в нотариальной и судебной практике. – М.: Юридическая литература, 1981.
5. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М. Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім "Ін Юре", 2003.

Задачі:

№1. Савельєв, після укладення договору із Миколаєвим, зобов'язався для Миколаєва придбати будівельні матеріали. Коли будівельні матеріали були придбані, Миколаєв відмовився прийняти матеріали і відшкодувати їх вартість Савельєву, посилаючись на те, що матеріали придбані за дуже високими цінами. Савельєв, вимагаючи оплатити

матеріали, вказав, що у дорученні, виданому Миколаєвим і завіреному нотаріусом, не містяться відомості про розмір ціни, за якою слід було придбати будівельні матеріали, а вказано лише, що Савельєву доручається придбати будматеріали за діючими цінами. Крім того, в зв'язку із затримкою прийняття будматеріалів, Савельєв зазнав додаткових витрат щодо їх зберігання, які також треба відшкодувати. Миколаєв наполягав, що при видачі довіреності він назвав суму, яку Савельєву не слід було перевищувати. Не дійшовши згоди, сторони звернулись в юридичну консультацію.

***Питання:** яке роз'яснення їм слід дати?*

№2. Чванов, після виконання наданого йому доручення, вимагав від Васильєва виплати винагороди за укладення договору найму житлового приміщення в розмірі 500 грн. Васильєв відмовився виплатити винагороду в такому розмірі, оскільки при укладенні договору конкретна сума винагороди вказана не була. Однак він був задоволений і за виконання угоди готовий був виплатити 150 грн. Чванов вважав, що він має право сам визначити суму винагороди.

***Питання:** хто правий в даній справі?*

№3. Науково-дослідний інститут, отримавши перелік нових приладів, звернувся до торгівельно-заготівельного кооперативу "Сузір'я" із проханням закупити для нього барографи для лабораторних робіт. Однак, коли апарати були доставлені, інститут відмовився їх прийняти та оплатити, посилаючись на відсутність у нього необхідних коштів. Виробник-постачальник звернувся до кооперативу з позовом до господарського суду і до інституту як до співвідповідача про оплату поставлених барографів. В свою чергу кооператив звернувся із зустрічним позовом про оплату виконаної роботи по придбанню барографів до інституту. Кооператив вимагав звільнити його від відповідальності, оскільки він діяв від імені інституту. В статуті кооперативу передбачено, що він вправі виконувати доручення організацій, які він обслуговує. Окрім цього, в своєму замовленні виробнику-постачальнику кооператив повідомляв, що барографи замовляються для інституту, вказав його адресу та просив рахунок на оплату направити у банк, що обслуговує інститут. Інститут, заперечуючи проти позову, стверджував, що доручення кооперативу він не видавав, тому між ними не був укладений договір. Виробник-постачальник, в свою чергу, просив задовольнити його вимогу за рахунок відповідача-кооперативу, вважаючи, що при відсутності спеціальних коштів по кошторису, стягнення з бюджетної організації буде ускладненим.

***Питання:** яким чином необхідно розв'язати спір?*

№4. Нікольський видав Грішину доручення на купівлю мотоцикла. Грішин захворів і не зміг власноруч виконати прохання Нікольського. Він видав у порядку передоручення доручення Прохорову. Це доручення було завірене заступником головного лікаря по господарській частині лікарні, де знаходився Грішин. Ніяких відомостей про свої наміри

Грішин Нікольському не давав. Прохоров купив мотоцикл для Нікольського, але за ціною, що перевищила встановлену в дорученні. Окрім цього, з'ясувалось, що мотоцикл який був куплений належав Олов'янникову, від якого Прохоров мав доручення на продажу. Нікольський відмовився прийняти мотоцикл, що був куплений для нього. Тоді Прохоров звернувся до суду з вимогою зобов'язати Нікольського прийняти мотоцикл та оплатити витрати, що були пов'язані з його доставкою.

Питання: з'ясуйте, чи не було порушень норм законодавства і зробіть висновки.

Тема 13: *Договір комісії*

1. Поняття та значення договору комісії. Ознаки договору.
 2. Відмінність договору комісії від суміжних цивільно-правових договорів.
 3. Істотні умови договору комісії. Форма договору.
 4. Права та обов'язки комітента.
 5. Права та обов'язки комісіонера.
 6. Підстави припинення договору комісії.
 7. Особливості правового регулювання договору консигнації.
- Скласти договір комісії.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. // ВВР. – 1994. – №1.
3. Закон України “Про споживчу кооперацію” від 10.04.1992 р. // ВВР. – 1992. – №30. – Ст.414.
4. Закон України “Про товарну біржу” від 10.12.1991р. // ВВР. – 1992. – № 10. – Ст.139.
5. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 р. // Урядовий кур'єр. – 1995. – №21-22 від 09.02.1995р.
6. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” 23.09.1994 р. // ВВР. – 1994. – № 40. – Ст.364.
7. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами. Затверджені наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.1995 р. №37 // Законодавство о торговле. – К., 1997.
8. Правила роздрібної торгівлі непродовольчими товарами. Затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.03.2004 р. №98. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 березня 2004 р. за №379/8978.
9. Правила торгівлі антикварними речами. Затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України та Міністерства культури і мистецтв України від 29.12.2001 р. №322/795. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 січня 2002 р. за №58/6346.

10. Інструкція про порядок оформлення суб'єктами господарювання операцій при здійсненні комісійної торгівлі непродовольчими товарами. Затверджено наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 08.07.1997 р. №343 // Офіційний вісник України. – 1997. – №34.

Спеціальна література:

1. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. – М., 2001.
2. Гражданское право России. Часть вторая. Обязательственное право. Курс лекций. Отв. ред. О.Н.Садиков. – М.: БЕК, 1997.
3. Гражданское право Украины. Часть II: Учебное пособие. – Харьков: Эспада, 2000.
4. Гражданское право в вопросах и ответах / под ред. Е.О.Харитонов. – Х.: ООО «Одиссей», 2001.
5. Харитонов Е.О., Саниахметова Н.А. Гражданское право: Учебное пособие. – К.: А.С.К., 2001.

Задачі:

№1. Комісійний магазин прийняв на комісію від Корейко відеомагнітофон. Сторони визначили його ціну у розмірі 500 грн. При укладенні договору особа, яка приймала товар, попередила Корейко про можливість зменшення встановленої ціни, якщо відеомагнітофон на протязі трьох місяців не буде проданий за визначеною ціною. На протязі вказаного часу відеомагнітофон не був реалізований. Директор магазину надіслав Корейко повідомлення з проханням з'явитися для переоцінки магнітофону на протязі 20 днів, але у вказаний термін той не з'явився. Тоді директор магазину знизив ціну відеомагнітофона до 400 грн., і він був проданий. Після продажу Корейко з'явився до директора і заявив, що він не погоджується із зниженням ціни, і вимагав виплатити грошову суму у відповідності з початковою оцінкою, тому що під час переоцінки він знаходився у відпустці і не міг з'явитись в магазин. Директор відмовився виплатити суму, яку вимагав Корейко, посилаючись на те, що він зобов'язаний був попередити про свій від'їзд.

Вирішіть спір.

№2. Сайкіна придбала в комісійному магазині хутрову шубу і через деякий час виявила, що в окремих місцях хутро пошкоджене міллю. У зв'язку з цим вона звернулася до директора магазину з вимогою прийняти шубу назад і повернути її вартість або ж зменшити початкову ціну. Директор відхилив ці вимоги, посилаючись на те, що придбані в комісійному магазині речі поверненню не підлягають, а недоліки могли виникнути в той час, коли шуба знаходилась у Сайкіної. Сайкіна пред'явила позов до суду проти комісійного магазину. За висновками товарознавчої експертизи було встановлено, що хутро було пошкоджене давно, до того, як магазин прийняв шубу на комісію. Представник магазину заявив, що оскільки хутро пошкоджене не з вини магазину, то він

відповідальності не несе. В якості свідка до суду була викликана попередня власниця шуби, яка заявила, що здана нею на комісію шуба не мала ніяких дефектів і особа, яка приймала шубу не виявила будь-яких недоліків.

Вирішіть справу.

№3. Раменське райспоживтовариство уклало з с/г кооперативом "Роса" договір про продаж помідорів на комісійній основі і видало кооперативу аванс в розмірі 1500 грн. Для виконання договору кооператив поставив споживтовариству 5 т. помідорів, ціна яких була встановлена 1 грн. за кг. Споживтовариство частину помідорів реалізувало за вказаною ціною, а частину, яка залишилась, продало за 0,70 грн. за 1 кг через Броницьке райспоживтовариство. Кооператив не погодився з переоцінкою помідорів і звернувся в суд з позовом, вказавши, що перш ніж продавати помідори за іншою ціною Раменське споживтовариство зобов'язане було отримати згоду кооперативу. В судовому засіданні представник Раменського споживтовариства заявив, що погодження з кооперативом ціни відібрало б багато часу, і помідори могли зіпсуватись, тому що споживтовариство не має сховища. У зв'язку з цим Раменське споживтовариство передало частину помідорів Броницькому споживтовариству, яке реалізувало їх за ціною, яка склалася на ринку в день продажу, на підтвердження чого надало довідку адміністрації ринку про те, що в дні продажу помідорів ціна за 1 кг. становила 0,70 грн.

Вирішіть спір.

№4. При перегляді в комісійному магазині стереомагнітофону покупець випадково пошкодив його. Комісіонер виявив пошкодження через декілька днів. Оскільки магнітофон за ціною, узгодженою з комітентом, продати не вдалось, магнітофон було продано вдвоє дешевше. Комітент вимагав виплати всієї суми вартості магнітофону, а також заявив, що комісіонер не вправі претендувати на отримання комісійної винагороди. Комісійний магазин виплатив комітенту вартість магнітофону за ціною його фактичної реалізації і утримав із суми виплати комісійну винагороду.

Комітент звернувся до суду. Вирішіть справу.

№5. Товариство з обмеженою відповідальністю "Рудольф" доручило торговому підприємству "Людмила" на комісійних началах реалізувати партію чоловічих костюмів за ціною 330 грн. за одиницю.

Торгове підприємство "Людмила" реалізувало костюми за ціною 400 грн. за одиницю і залишило собі всю різницю між ціною реалізації і ціною узгодженою з товариством "Рудольф", в якості комісійної винагороди.

Товариство "Рудольф" не погодилось з цим, стверджуючи, що розмір комісійної винагороди був визначений в договорі в розмірі 5% від вартості проданої продукції. А різницю комісіонер повинен повернути комітенту.

Торгове підприємство, не погоджуючись з цим, вказало, що 5% винагороди передбачено договором у випадку, коли костюми не будуть реалізовані за більш високою ціною.

Питання: хто правий в даному спорі?

Тема 14: Договір зберігання

1. Поняття та ознаки договору зберігання. Види зберігання.
2. Підстави виникнення відносин зі зберігання.
3. Істотні умови договору зберігання. Форма договору.
4. Права та обов'язки сторін за договором зберігання.
5. Відповідальність сторін за договором зберігання: підстави і межі відповідальності.
6. Особливості зберігання на товарному складі.
7. Спеціальні види договору зберігання.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К.: Атіка, 2003.
2. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // ВВР. – 2002. – №38-39. – Ст.288.
3. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991р. // ВВР. – 1994. – №1.
4. Закон “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – №8.
5. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994 р. // Урядовий кур'єр. – 1995. – №21-22 від 09.02.1995 р.

Спеціальна література:

1. Кротов М.В. Обязательство по оказанию услуг в советском гражданском праве. - Л., 1990.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. – М., 2001.
3. Харитонов Е.О., Саниахметова Н.А. Гражданское право: Учебное пособие. – К.: А.С.К., 2001.
4. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1999.
5. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М. Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Красовська взяла з камери схову санаторію, де вона знаходилась на відпочинку, ювелірні прикраси і костюм, для того щоб одягнути їх на святковий вечір. Після вечері

вона прийшла в свій номер і виявила, що речі зникли. Красовська звернулася до директора санаторію, але викрадене знайти не вдалося. Через тиждень Красовська звернулася з вимогою до директора санаторію про відшкодування вартості речей, які зникли. Директор відмовився задовольнити вимоги Красовської і заявив, що санаторій несе відповідальність лише за речі, здані на зберігання. Оскільки Красовська речі з камери схову забрала то, на думку директора, і повинна нести всі збитки, пов'язані з їх зникненням. Красовська не погодилась з доказами директора і звернулася з позовом до суду.

Питання: яке рішення повинен винести суд?

№2. В гардеробі інституту було загублено багато жетонів, тому одяг приймали на зберігання без них. Студент Головка, прийшовши на заняття, був вимушений здати пальто в гардероб без отримання жетона. Після закінчення занять йому відмовили у видачі пальто і вимагали пред'явити жетон. Головка заявив, що пальто в нього прийняли без жетону. Це підтвердили студенти, які здавали одяг разом з ним. Адміністрація відмовилась відшкодувати Головку вартість пальто. Головка звернувся з позовом до суду.

Питання: яке рішення суду?

№3. Підприємець Галанов звернувся з позовом до ТОВ “Меркурій” про стягнення вартості переданого відповідачу на зберігання і втраченого в подальшому вершкового масла на суму 24 тис. грн. і збитків на суму 8 тис. грн. При розгляді матеріалів справи було встановлено, що Галанов і ТОВ “Меркурій” уклали договір оренди складських приміщень. У відповідності з п.1.1. договору ТОВ “Меркурій” надавав Галанову на своїй базі складське приміщення по мірі надходження товару. Позивач вивантажив на склад, а відповідач прийняв на зберігання 2.450 кг вершкового масла, що підтверджено розпискою кладовщика. Факт крадіжки 747 кг масла підтверджується даними розслідування. Оскільки п.3.5 договору оренди містив умови про відсутність відповідальності ТОВ “Меркурій” за внутрішньотарну недостачу товару, суд розцінив даний договір не тільки як договір оренди, але як договір схову.

Вирішіть справу.

№4. Адміністрація одного із овочевих магазинів уклала з овочевою базою договір про зберігання 20 тонн картоплі, придбаної магазином для реалізації. Картопля була закладена на зберігання у підвал житлового будинку, де також зберігалось 10 тонн картоплі, яка належала овочевій базі. В результаті значного підйому води в річці, картопля опинилась у воді і зіпсувалась. Магазин вимагав від овочевої бази передати йому 20 тонн картоплі з іншої бази. Представник бази у господарському суді заявив, що оскільки картопля зберігалась в окремому приміщенні, то вона повинна розглядатись як індивідуально визначене майно. Крім того, псування виникло в результаті стихійного лиха. На засіданні була пред'явлена довідка про те, що підняття води не перевищувало

звичайних для цього періоду відміток. Господарський суд відмовив у задоволенні позовних вимог магазину.

Питання: чи законні рішення господарського суду?

Тема 15: *Спільна діяльність*

1. Поняття та основні види зобов'язань за спільною діяльністю.
2. Поняття та ознаки договору простого товариства.
3. Зміст договору простого товариства
4. Правовий режим спільного майна в договорі простого товариства.
5. Підстави для припинення договору простого товариства.

Скласти договір простого товариства.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Голос України. – 2003. – №49-50.
3. Закон України “Про господарські товариства” від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №49. – Ст.682.
4. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №29. – Ст. 377.
5. Роз'яснення Президії ВАСУ “Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладенням та виконанням договорів про сумісну діяльність від 28.04.1995 р.

Спеціальна література:

1. Дашков Л. П., Брызгалин А.П. Коммерческий договор: от заключения до исполнения. – М.: ИВЦ «Маркетинг», 1995.
2. Луць В.В. Контракты в підприємницькій діяльності: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 1999.
3. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М. Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. У 1994 р. громадянка Павлова отримала в садівничому товаристві земельний наділ площею 0,15 га і звернулась до свого брата Лукіна з проханням надати їй допомогу в освоєнні ділянки. Цього ж року вони уклали договір про спільну діяльність по експлуатації наділу, у відповідності з яким всі затрати, пов'язані з будівництвом садового будинку, рекультивацією землі, придбанням саженців, плодкових дерев та інше, а також отримання від спільної діяльності прибутку розподілялось між ними на дві рівні частини.

На протязі 10 років брат і сестра спільно користувалися земельною ділянкою та урожаєм. Але в 2004 р. брат і сестра посварилися, в результаті чого Павлова заборонила братові користуватися земельним наділом, що належить їй. Лукін звернувся до суду з позовом до Павлової про стягнення 90% вартості будинку, господарських побудов, плодкових насаджень, заплачених цільових і членських внесків. Позивач пред'явив розписки Павлової і рахунки, які підтверджували, що за період з 1994 по 2004 р. він вклав в садову ділянку грошові кошти в розмірі 60 % загальної вартості побудов, насаджень і внесків. При цьому Лукін заявив, що він не тільки фінансував освоєння наділу і купівлю будівельних матеріалів, але своєю особистою працею побудував будинок, сарай, теплиці, саджав дерева, кущі і доглядав за ними. Крім того, враховуючи ріст інфляції, позивач вимагав від Павлової сплатити йому компенсацію в розмірі 50% загальної вартості побудов і насаджень за цінами 2004 р.

Питання: чи правомірні дії Лукіна? Яке рішення повинен винести суд?

№2. Комерційний банк уклав з товариством з обмеженою відповідальністю “Магазин “Тоббі” договір про спільну діяльність, згідно з яким учасники вирішили створити в приміщенні магазину пункт обміну валюти. У відповідності з договором банк зобов’язувався надати обладнання та оборотні засоби, необхідні для роботи пункту, а магазин – право користування приміщенням та трудові зусилля своїх працівників, які повинні обслуговувати цей пункт. Ведення спільних справ було доручене банку. У зв’язку з проведеною в магазині перевіркою перед податковим інспектором постало питання: чи можна вважати дохід, отриманий за договором про спільну діяльність магазином, незаконним чи таким, що підлягає конфіскації в бюджет, якщо діяльність пункту обміну валюти передбачає наявність банківської ліцензії, якої у магазині не має.

Вирішіть питання, які виникли у інспектора. Які цілі договору товариства?

№3. Акціонерне товариство, кооператив та державне підприємство уклали договір про спільну діяльність щодо будівництва та подальшої експлуатації житлового будинку для своїх працівників. У відповідності з договором спільні справи повинні були вирішуватись учасниками спільно, а їх долі визнавалися рівними (по 20 квартир кожному). Після того, як будівництво почалося, виявилась нестача коштів. Кооператив, який згідно з договором простого товариства вів загальні справи і окремий баланс, домовився про залучення до будівництва нових учасників з передачею їм 6 квартир. При розподілі квартир після завершення будівництва акціонерне товариство відмовилось передати новим учасникам квартири з числа належних йому. В свою чергу кооператив і підприємство заявили, що готові передати квартири, але лише по дві. Нові учасники заявили, що їх не цікавлять взаємовідносини між першими трьома учасниками і вони готові отримати квартири незалежно від того кому вони належать.

Вирішіть спір.

№4. В договорі про спільну діяльність між акціонерним товариством “Молодіжний центр “Сатир” і товариством з обмеженою відповідальністю “КВАНТ” передбачалось, що Товариство передає Центру копіювальний апарат у власність, а Центр, в свою чергу, зобов’язується тричі на тиждень протягом 5 років допускати товариство до користування вказаним майном, забезпечуючи його збереження і належний технічний стан. Після шести місяців нормальної роботи копіювальний апарат внаслідок аварії в системі парового опалення став непридатним до використання. Виникло питання про наслідки загибелі вказаного майна і про долю укладеного договору.

Товариство наполягало на тому, щоб Центр надав йому в користування інший наявний в Центрі копіювальний апарат на тих самих умовах, що і в договорі про спільну діяльність. Центр відмовився виконати ці вимоги, посилаючись на те, що той, хто є власником копіювального апарату, несе і ризик випадкової загибелі речі, а отже не зобов’язаний ні відшкодувати Товариству збитки, ні надавати в користування аналогічне майно.

Вирішіть справу. Чи зміниться рішення, якщо підписаний сторонами договір був названий угодою про співробітництво?

Тема 16: Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

1. Поняття договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
2. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Істотні умови договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
4. Порядок укладення та форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
5. Зміст договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
6. Умови належного виконання договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
7. Відповідальність сторін за порушення умов договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності
8. Захист прав авторів.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Закон України “Про авторське право і суміжні права” від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №13. – Ст.64.

3. Постанова Кабінету Міністрів “Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір” від 27.12.2001 р. // Урядовий кур’єр. – 2002. – №48.
3. Всесвітня конвенція “Про авторське право” 1952 р. Додатково див. Постанову Верховної Ради України №3794-12 від 23.12.1993 р. // ВВР. – 1994. – №13. – Ст.70.
4. Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 21 жовтня 1961 р. Про приєднання до Конвенції див. Закон України від 20.09.2001 р. // ВВР. – 2002. – №2. – Ст.13.
5. Брюссельська конвенція по розповсюдженню сигналів, що несуть програми і передаються через супутники від 21.05.1974 р. Ратифікована Указом Президії Верховної Ради СРСР від 12 серпня 1988 р. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1988. – №34. – Ст.550.
6. Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів від 24 липня 1971 р. Додатково див. Закон України №189/95-ВР від 31.05.1995 р. // ВВР. – 1995. – №21. – Ст.155.

Спеціальна література:

1. Гаврилов Э.П. Советское авторское право. Основные положения. Тенденции развития. – М., 1984.
2. Завальная Ж. Издательский договор: предмет, права автора и издателя // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2001. - № 1.
3. Клык Н.Л. Охрана интересов сторон по авторскому договору. – Красноярск, 1987.
4. Право інтелектуальної власності: Підручник / За ред. О.А.Підпригори, О.Д.Святоцького – К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2002.
5. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М. Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Працівники технічного бюро Семенов і Хромов в установленому законом порядку визнані авторами винаходу – нового способу отримання гашеного вапна, розробленого ними в період роботи на підприємстві. В суд надійшли позови від Фролова, начальника технологічного бюро і Власова, працівника бюро, які ставили питання про включення їх в число співавторів винаходу. В позовній заяві Фролова зазначалось, що він здійснював загальне керівництво всіма роботами щодо створення вапна. В позові Власова зазначалось, що саме він, підказав основну ідею нового способу, а також провів велику роботу з пошуку і аналізу аналогів виробу.

***Питання:** чи підлягають заявлені позовні вимоги задоволенню?*

№2. Співволодільцям свідоцтва на корисну модель надійшла пропозиція від ЗАТ про продаж свідоцтва. Двоє з трьох співволодільців дали згоду на продаж, а третій відмовився,

посилаючись на те, що корисну модель необхідно удосконалити і отримати патент на винахід, який може бути реалізований з більшою вигодою.

Питання: як вирішити справу?

№3. На підприємстві художніх промислів була розроблена нова модель чайного сервізу, розписаного за ескізами художника Маркова. У зв'язку з запуском моделі у виробництво виникло питання про необхідність забезпечення охорони прав підприємства і художника-дизайнера. (Вироби розписуються вручну).

Питання: як вирішити справу?

№4. Через 2 роки після отримання платежу на винахід Іванов вирішив наладити випуск виробів на базі даного виробу. На цій підставі він відмовив в укладенні ліцензійного договору Петрову, який також хотів випускати запатентовані вироби. Петров звернувся в Держпатент з проханням про надання йому примусової виключної ліцензії, оскільки він бажає, після необхідної підготовки, почати використання винаходу. В свою чергу Іванов подав в Держпатент заяву про надання відкритої ліцензії на свій винахід будь-кому за винятком Петрова.

Вирішіть справу.

№5. Інженерам підприємства “Старт” Миронову і Шилову було доручено розробити конструкцію приладу для навантаження автомобілів на залізничні платформи. В результаті Миронов і Шилов створили винахід, патент на який був виданий підприємству. Отримавши патент, підприємство вирішило надати ТОВ “Стріла” виключну ліцензію строком на 5 років на право виготовлення запатентованого виробу. Ціна ліцензії складала 20 млн. грн. П'яту частину підприємство “Старт” вирішило виплатити інженерам. Дізнавшись про наміри підприємства інженери заявили, що заперечують проти продажу ліцензії, а у випадку продажу поза їх волею вимагають виплатити їм половину суми договору.

Вирішіть справу.

Тема 17. *Договір комерційної концесії (франчайзинг)*

1. Поняття та ознаки договору комерційної концесії.
2. Значення договору комерційної концесії в ринкових умовах.
3. Предмет договору комерційної концесії. Сторони договору.
4. Зміст договору. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії.
5. Виконання договору комерційної концесії.
6. Зміна та припинення договору комерційної концесії.
7. Відповідальність сторін за порушення умов договору.
8. Комерційна субконцесія.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Закон України “Про підприємництво” від 07.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №14. – Ст.168.
3. Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
4. Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.36. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 751-ХІV від 16.06.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст.266.
5. Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст.34.
6. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №29. З останніми змінами від 21.10.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №51. – Ст.447.

Спеціальна література:

1. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья. Договоры о выполнении работ и оказании услуг. – М.: М.: Статут, 2002.
2. Килимник Й. Договор франчайзинга: анализ содержания. // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – №9.
3. Ляшенко В, Хакулінко В., Боярчук П. Про необхідність створення правової бази розвитку франчайзингу в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2000. – №10.
4. Международная передача технологии: правовое регулирование / Под ред. М.М. Богуславского. – М., 1985.
5. Цірат А.В. Франчайзинг і франчайзинговий договір: Навчально-практичний посібник. – К.: Істина, 2002.
6. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задача. Між акціонерним товариством «Текстиль» і акціонерним товариством "Полотно" був укладений договір комерційної концесії, відповідно до умов якого АТ "Полотно" отримало право виготовляти текстильні вироби, використовуючи товарний знак у вигляді малюнку, право на який належить АТ "Текстиль", і продавати їх. Договір був укладений без вказівки на термін. Через деякий час АТ "Текстиль" повідомило АТ "Полотно" про своє бажання відмовитися від договору. Після шести місяців АТ "Текстиль" почало вимагати від АТ "Полотно" припинити будь-яку діяльність, засновану

на договорі комерційної концесії. АТ "Полотно" припинило виробництво товарів, однак продовжувало реалізовувати вироблену продукцію за раніше укладеними з контрагентами-покупцями договорами. АТ "Текстиль" розцінило цю діяльність як таку, що порушує його права і вимагало відшкодування збитків. АТ "Полотно" заперечувало, вказуючи, що вся продукція була вироблена до розірвання договору комерційної концесії, і договори на її реалізацію також були укладені в межах строку дії договору комерційної концесії, тому товариство правомірно здійснювало приналежні йому за договором комерційної концесії права.

Тема 18: *Зобов'язання з односторонніх дій*

1. Поняття публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
2. Підстави виникнення зобов'язань із публічної обіцянки винагороди.
3. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу.
4. Поняття зобов'язань, що виникають внаслідок усунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
5. Відповідальність за створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.

Спеціальна література:

1. Брагинский М.И. Публичное обещание награды. – М., 1996.
2. Брагинский М.И. Публичный конкурс. – М., 1996.
3. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. А.Довггерта. – К.: Український центр правничих студій, 2000.
4. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім "Ін Юре", 2003.

Тема 19: *Зобов'язання, які виникають внаслідок спричинення шкоди (позадоговірні зобов'язання)*

1. Поняття зобов'язань з відшкодування шкоди.
2. Загальні умови відповідальності за спричинення шкоди.
3. Співвідношення договірної і деліктної відповідальності. Особливості деліктної відповідальності.
4. Відшкодування шкоди, спричиненої правомірними діями.
5. Відповідальність за шкоду, спричинену джерелом підвищеної небезпеки:

- 5.1. Поняття джерела підвищеної небезпеки.
- 5.2. Суб'єкти відповідальності.
- 5.3. Умови відповідальності.
- 5.4. Обставини, які виключають відповідальність за шкоду, спричинену джерелом підвищеної небезпеки.
- 5.5. Відповідальність за шкоду, спричинену взаємодією джерел підвищеної небезпеки.
6. Відповідальність за шкоду, спричинену неповнолітніми та недієздатними:
 - 6.1. Відшкодування шкоди, спричиненої малолітніми особами.
 - 6.2. Відшкодування шкоди, спричиненої неповнолітніми особами.
 - 6.3. Відшкодування шкоди, спричиненої недієздатними та особами обмеженими в дієздатності.
7. Відповідальність за шкоду, заподіяну недоліками проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

Заняття I.

8. Відповідальність за шкоду, заподіяну органами державної влади.
9. Відповідальність за шкоду, заподіяну органами дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду.
10. Відповідальність за шкоду, спільно заподіяну кількома особами.
11. Відповідальність за шкоду заподіяну життю та здоров'ю громадянина.
12. Об'єм відшкодування шкоди та врахування вини потерпілого.
13. Компенсація моральної шкоди.

Заняття II.

Література:

Нормативні акти:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
3. Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні” від 17.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 22. – Ст.262.
4. Закон України “Про прокуратуру” від 5.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53. – Ст.793.
5. Закон України “Про міліцію” від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної ради України. – 1991. – №4. – Ст.20.
6. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної ради України. – 1992. – №48. – Ст.650.
7. Закон України “Про охорону праці” від 14.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. – Ст.668.
8. Закон України “Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури та суду” від 01.12.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №1. – Ст.1.

9. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. // Відомості Верховної ради України. – 1991. – №30. – Ст.379.
10. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди” від 27.03.1992 р.
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди від 31.03.1995 р.

Спеціальна література:

1. Белякова А.М. Гражданско-правовая ответственность за причинение вреда. - М., 1986.
2. Загоруйко А.И. Обязательства по возмещению вреда, причиненного субъектами гражданского права. – Х.: Консум, 1996.
3. Новиков В. Гарантії права особи на компенсацію шкоди, заподіяної незаконним обвинуваченням // Право України. – 1998. - № 11.
4. Палиюк В.П. Моральный (неимущественный) вред. – К.: Право, 1999.
5. Поляков И.Н. Ответственность по обязательствам вследствие причинения вреда. – М., 1998.
6. Савицкая А.Н. Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием. – Львов, 1982.
7. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.
8. Эрделевский А.М. Компенсация морального вреда. – М., 1998.

Задачі:

№1. Шофер автобазу Борисов під час прямування по Київському шосе порушив правила руху, що призвело до зіткнення з автомобілем, який належав громадянину Зайцеву. Оскільки аварія сталася з вини Борисова, він погодився добровільно ремонтувати пошкодження автомобіля Зайцева в гаражі автобазу. З цією метою, він домовився з працівниками автобазу Павловим та Волковим про те, що вони відремонтують автомобіль Зайцева в позаробочий час. Однак, коли ремонт автомобіля був завершений, Борисов відмовився сплатити обумовлену суму, посилаючись на те, що за шкоду спричинену зіткненням автомобілів, повинна відшкодувати автобаза як власник джерела підвищеної небезпеки. Павлов та Волков пред’явили до Зайцева позов про стягнення обумовленої в договорі суми за ремонт автомобіля.

Суд притягнув в якості належного відповідача автобазу та стягнув з неї цю суму як з власника джерела підвищеної небезпеки, яким була спричинена шкода Зайцеву.

***Питання:** чи правильне рішення суду?*

№2. Дудкін, зустрівши свого зятя Сеніна, який знаходився в стані сильного алкогольного сп’яніння, намагався відвести його до дому. Однак Сенін опирався,

вирвався від тестя і намагався втекти, але тесть догнав його і схопив за руку. Сенін спіткнувся, почав падати та потягув за собою Дудкіна. Обидва впали на землю. Дудкін, падаючи, попав коліном в область грудей та живота Сеніна і, маючи вагу більше 120 кг, спричинив Сеніну (щуплої статури) тяжкі телесні ушкодження у вигляді перелома ребра і масивного розриву печінки, від яких Сенін помер. Мати Сеніна (56 років) пред'явила до Дудкіна позов про відшкодування шкоди, заподіяної смертю годувальника.

***Питання:** чи підлягає позов задоволенню?*

№3. Вночі на Сухова напали двоє невідомих, звалили його на землю, почали бити і намагались зняти з нього наручні часи. Захищаючись, Сухов вдарив ногою по голові одного з нападаючих. Згодом було встановлено, що нападаючими були Зайцев і Носов.

Зайцев, одержавши удар по голові, через декілька днів помер від крововиливу мозку, а Носов зник. Кримінальна справа проти Сухова була припинена по тій причині, що він діяв у стані необхідної оборони.

Дружина Зайцева пред'явила до Сухова позов про відшкодування шкоди, заподіяної смертю годувальника, на утримання малолітнього сина і витрати на похорон Зайцева.

***Питання:** яке рішення повинен винести суд?*

№4. Міліціонер Демін дорожнього відділу міліції незаконно затримав Іванова і вимагав від нього пред'явити документи. Оскільки Іванов відмовився виконати вимоги Деміна, останній застосував до нього фізичну силу і пошкодив йому руку в результаті чого Іванов два місяці знаходився на лікуванні.

За свої незаконні дії Демін був притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

Іванов звернувся до знайомого йому студента юридичного факультету з проханням роз'яснити, як і кому він може пред'явити вимоги про відшкодування спричиненої йому шкоди. Студент роз'яснив, що шкода, заподіяна незаконними діями посадових осіб органів дізнання (а відділ міліції також орган дізнання), відшкодовується державою. Тому Іванову слід пред'явити позов про відшкодування спричиненої йому шкоди до фінансового органу місцевої адміністрації. Послухавши студента, Іванов пред'явив позов до фінансового відділу.

При розгляді справи суд притягнув в якості співвідповідача міліціонера Деміна і стягнув з нього вказану в позовній заяві суму. Демін оскаржив це рішення суду.

***Питання:** яке рішення повинна винести касаційна інстанція і як слід вирішити справу по суті?*

№5. За вироком суду Волков в числі інших був засуджений за крадіжку державного майна до 5 років позбавлення волі з конфіскацією належного йому майна.

Через рік після приведення вироку в дію справа у відношенні Волкова була припинена в наглядному порядку за недоведеністю участі Волкова в скоєнні злочину.

Волков пред'явив позов до суду, який виніс йому обвинувальний вирок і до РВВС, якому передана була конфіскована автомашина, про стягнення:

- а) втраченого заробітку за період знаходження під слідством та в місцях позбавлення волі;
- б) сум, сплачених ним юридичній консультації за одержання юридичної допомоги;
- в) вартість конфіскованого у нього і реалізованого за рішенням суду майна;
- г) повернення автомобіля "Жигулі" і вартості його поновлюючого ремонту
- д) відшкодування моральної шкоди.

Питання: чи підлягають вимоги Волкова задоволенню? Якщо так, то хто і в якому порядку повинен відшкодувати спричинену шкоду?

№6. Учні початкової школи Семен (9 років) та Борис (10 років) організували в класі гру: кидали в підлогу та на класну дошку "стріли" (голки, прив'язані до олівців). Одна з невдало кинутих Борисом "стріл" попала в око учню того ж класу Мухіну Миколі, що привело до вилучення ока і тривалого лікування Миколи.

Тато Миколи пред'явив позов до родичів Бориса і до школи про відшкодування шкоди: витрати на лікування Миколи, в тому числі вартості очного протезу, і на репетитора, якого прийшлося наняти, щоб Микола не відстав від навчання.

Суд стягнув потрібні суми з родичів Бориса і класного керівника школи солідарно, посилаючись на те, що класний керівник не здійснював належного нагляду за поведінкою учнів в класі під час перерви, а родичі Бориса погано виховували сина.

В справі мали місце:

- а) наказ директора школи, яким класному керівнику була винесена догана за безвідповідальність, проявлену в роботі з дітьми і неприйняття мір до припинення гри;
- б) характеристика школи на Бориса, в якій відмічались його відмінна поведінка на протязі всіх років навчання в школі, добра успішність. Ніяких претензій до нього не пред'являлось і за місцем проживання.

Родичі Бориса і школа оскаржили це рішення суду.

Питання: як слід вирішити цю справу?

№7. Биков, керувавши приватним авто, перевищив швидкість, в результаті чого не справився з керуванням і наїхав на машину Зуєва, яка стояла на обочині. Від удару машина Зуєва прийшла в рух і вдарилася машину, що стояла попереду неї, яка належала автопарку. Відновлюючий ремонт машини Зуєва склав 800 грн., а машини автопарку - 300 грн. Одержала ушкодження і машина Бикова на загальну суму 500 грн. Автопарк пред'явив позов до Зуєва та Бикова, просячи суд про стягнення з них солідарно суму спричиненої йому шкоди.

Зуєв пред'явив позов до Бикова про відшкодування йому вартості ремонту, а в частині позову автопарк просив звільнити його від відповідальності, так як пошкодження його автомашини сталося з вини Бикова.

Биков заперечуючи проти пред'явлених до нього позовів, вказував, що по-перше, шкоду машині автопарку причинив не його автомобіль, а машина Зуєва, який і повинен відшкодувати шкоду автопарку, і, по-друге, Зуєв сам винен в пошкодженні його автомашини, так як поставив її на місце, не дозволеному для стоянки автомашини. Тому, в пред'явлених до нього позовах Зуєва та автопарку Биков просив відмовити.

Вирішіть справу.

№8. В результаті нещасного випадку на виробництві загинув стропальщик Карпов. Позов про відшкодування шкоди, заподіяною смертю годувальника, пред'явили:

1. Дружина Карпова, Карпова В.І., на утримання двох дітей померлого - дочки 6 років і сина 10 років і на своє утримання, оскільки вона не працює і зайнята доглядом за дітьми, а також витрат на похорони чоловіка.

2. Мати Карпова, Карпова О.Н., яка вказала, що хоча вона і не знаходилась на утриманні сина, так як до моменту його гибелі вона була працездатна і жила з чоловіком в селі, але тепер (через два місяці після загибелі сина) досягла пенсійного віку і тому має право на відшкодування шкоди, заподіяної смертю годувальника.

3. Перша дружина Карпова, Окунєва Є.Н., в інтересах неповнолітнього сина загиблого, якому останній виплачував по виконавчому листу аліменти в сумі 60 грн. на місяць.

Заробіток загиблого складав 300 грн. на місяць.

Адміністрація підприємства, де працював Карпов, просила в позові відмовити, так як, по висновку технічної інспекції, ніяких порушень правил техніки безпеки з боку адміністрації допущено не було, отже, немає її вини. Карпов ж загинув від наїзду автокара, до якого від необережності наблизився при завантаженні вантажів.

Питання: чи обґрунтоване заперечення підприємства проти заявлених вимог? Хто і в якому розмірі має право на відшкодування заподіяної шкоди?

Тема 20: *Спадкове право*

1. Поняття спадкування. Суб'єкти спадкового права.
2. Значення встановлення місця і часу відкриття спадщини.
3. Спадщина (спадкова маса, спадкове майно).
4. Спадкування за законом:
 - 4.1. Коло спадкоємців за законом.
 - 4.2. Особливості спадкування права на земельну ділянку, майнових прав.
 - 4.3. Особливості спадкоємства вкладів.
5. Спадкування за заповітом:
 - 5.1. Поняття заповіту; заповіти, що прирівнюються до нотаріально посвідчених.
 - 5.2. Зміст заповіту.
 - 5.3. Заповідальний відказ.

- 5.4. Право на обов'язкову частку в спадщині.
- 5.5. Заповіт з умовою.
- 5.6. Заповіт подружжя.
- 5.7. Скасування та зміна заповіту.
- 5.8. Виконання заповіту.
6. Перехід спадщини до держави.
7. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавця.
8. Охорона спадкового майна.
9. Прийняття спадщини і оформлення спадкових прав.
10. Спадковий договір.

Література:

Нормативні акти:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. – К.: Атіка, 2003.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №21-22. – Ст.135.
3. Закон України “Про нотаріат” від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної ради України. – 1993. – №39. – Ст.383.
4. Закон України “Про фермерське господарство” від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №45. – Ст.363.
5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.06.82 р. “Про практику розгляду судами УРСР справ про спадкування”.
6. Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Затв. Наказом Міністерства юстиції від 18.06.1994 р. №18/5.

Спеціальна література:

1. Барщевский М.Ю. Наследственное право. – М., 1996.
2. Толстой Ю.К. Наследственное право. – М., 1999.
3. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Спадкове право. – К., 2002.
4. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник / За ред. Я.М.Шевченко. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн Видавничий дім “Ін Юре”, 2003.

Задачі:

№1. Дружина відомого художника після його смерті склала заповіт, за яким все майно залишала племіннику чоловіка Іванову, але при цьому зобов'язала його проводити щомісячні виплати в розмірі не менше мінімальної заробітної плати її подрузі Ломовій, а в їх будинку організувати музей художника з постійно діючою виставкою його картин. Через два роки вона померла.

Іванов, ознайомившись зі змістом заповіту, і дізнавшись, що померла має великі борги, вирішив відмовитись від спадщини. Ломова, знаючи зміст заповіту своє подруги,

звернулась до Іванова за отриманням передбачених в заповіті виплат і вимагала відкрити виставку. Іванов відмовився від виконання її вимог. Інших спадкоємців у померлих не було.

***Питання:** до кого повинна звернутись Ломова за виконанням заповіту?*

№2. В заповіті, складеному Унтовым, Кирсанов був названий виконавцем заповіту. Майно передавалось трьом спадкоємцям, а всі кришталеві вироби за заповітом передавалися Кирсанову.

Після смерті Унтова його спадкоємці звернулись до Кирсанова з вимогою здійснити виконання заповіту, від чого Кирсанов відмовився, посилаючись на те, що він не давав згоди при посвідченні заповіту на те, щоб він був його виконавцем. Крім того, Кирсанов вказував і на те, що після смерті Унтова не були вжиті заходи щодо охорони спадщини, тому він не знав, чи збереглося спадкове майно.

Як вирішити справу?

№3. Після смерті Куценко в державну нотаріальну контору за оформленням спадкових прав звернулись: його жінка, діти – Ольга і Олександр, батьки, брат-пенсіонер, інвалід III групи, що проживав разом зі спадкодавцем. Крім того, в нотаріальну контору звернувся Микола Корабльов, син спадкодавця від першого (розірваного) шлюбу. Микола Корабльов був зі згоди Куценко усиновлений І.А.Корабльовим, з яким його мати, перша дружина Куценко, вступила у другий шлюб.

***Питання:** хто з цих осіб має право на спадкування майна померлого?*

№4. А. склав заповіт на користь дочки Х. Спадкоємиця за заповітом відмовилась від спадку на користь своєї дочки. Брат спадкодавця подав заяву про прийняття спадщини, вважаючи себе спадкоємцем за законом у випадку відмови від спадщини спадкоємця за заповітом. Сторони подали заяву до суду.

Написати проект рішення по справі з аргументацією.

№5. Т., який постійно проживав у Сумах, приїхав 5 лютого 2004 р. у Баку, де на другий день помер в готелі. На спадок (жилий будинок, грошові збереження, предмети домашнього вжитку і особисті речі) претендують: його сестра, жінка, племінник (син померлого раніше рідного брата спадкодавця). Сестра Т. останні 5 років проживала з ним в його будинку і вела спільне господарство. Вона вважала себе єдиною спадкоємицею, оскільки дружина Т. з 1997 р. проживала окремо від чоловіка і розділила з ним все майно, хоча розірвання шлюбу з ним не оформляла, а племінник не входить до кола спадкоємців за законом. Однак, останній вважає, що згідно із ст.533 ЦК Азербайджану, де він живе і де помер спадкодавець, племінники вважаються спадкоємцями другої черги за правом представлення.

Питання: визначте місце відкриття спадщини та його юридичне значення. На підставі якого законодавства повинен бути вирішений спір?

№6. Після смерті А. його спадок, що складався з предметів домашньої обстановки та вжитку, прийняв брат, який проживаючий разом із спадкодавцем. Дорослий син спадкодавця, що жив в іншому місті, подав позов, претендуючи на обов'язкову частку.

Питання: чи підлягає позов задоволенню? Чи зміниться рішення при умові, що А. склав заповіт на користь брата?

№7. Після смерті К. залишився заповіт на користь його дружини, в якому було вказано, що до складу спадкової маси входить половина будинку.

При цьому з'ясувалось, що на день смерті, К. володів усім будинком, успадкувавши другу половину після свого брата. Проти визнання вдови спадкоємицею заперечує її дочка С., оскільки спадкодавець загинув з вини дружини. С. вважає себе єдиною спадкоємицею померлого батька і просить видати їй свідоцтво про право на спадщину на весь будинок. Вдова спадкодавця на день його смерті визнана недієздатною.

Питання: як повинен діяти державний нотаріус? Як слід вирішити спір про спадкову масу за таким заповітом?

№8. К., через рік після смерті його дружини, що проживала в іншому місці, звернувся до суду з позовом про визнання за ним прав власника в порядку спадкування на жилий будинок і автомашину. В обґрунтування своїх вимог К. посилався на фактичний вступ у володіння частиною спадкового майна: будучи присутнім на похоронах, він взяв обручку дружини, декілька її книг і інших особистих речей.

Питання: яке рішення повинен винести суд?